

Örebro universitet
Akademin för humaniora,
utbildning och samhällsvetenskap

Att förklara det oförklarliga

En kritisk diskursanalys av svensk press nyhetsrapportering från
attentaten i Oslo och på Utøya 22 juli 2011

C-uppsats
Medie- och kommunikationsvetenskap
Handledare: Ulla Moberg
Pontus Johansson & Klas Andersson

Abstract

This study examines how Sweden's four biggest newspapers deal with the attacks in Oslo and on Utøya the 22nd of July 2011. This date, where the ethnic Norwegian Anders Behring Breivik, bombed the government headquarter and killed 69 people at a political camp, will be remembered for a long period of time.

With its critical perspective, this study examines a total of thirteen news articles published within eight days after the attacks in Oslo and on Utøya, to see in what way the Swedish news papers constructs Breivik as a person. Furthermore the study examines in what way the Swedish newspapers makes connections to Sweden and to what extent speculation is used in the news articles.

The theoretical premises for the study are the critical discourse analysis, and key elements within it that is used are ideology, discourse and micro- and macro analysis. The conclusion shows that Swedish newspapers are disposed to construct Breivik as a unique individual who falls outside the normative scopes in their explanations of a murderer or a terrorist. Furthermore this study concludes that Sweden and Norway is construct as a 'We' in the Swedish newspapers articles, and that a higher rate of speculation is established in the critical news reporting.

Keywords: Anders Behring Breivik, news reporting, critical discourse analysis, Norway, Sweden

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Syfte och frågeställningar	2
1.2 Studiens disposition.....	2
2. Bakgrund	4
2.1 Bakgrundsfakta om tidningarna	4
3. Tidigare forskning	6
4. Teoretiska utgångspunkter	9
4.1 Ideologi	9
4.2 Diskurs	10
4.3 Tematisk analys.....	11
4.3.1 Mikro- och makroanalys.....	12
4.4 Intertextualitet.....	13
4.5 Nyhetsjournalistik	13
4.5.1 Journalistikens tillvägagångssätt	16
4.5.2 Extatiska nyheter	16
5. Metod och material.....	18
5.1 Urval och tillvägagångssätt	18
5.2 Tillförlitlighet och giltighet.....	20
5.3 Bildanalys.....	21
5.4 Metodproblem	22
6. Redovisning och analys	24
6.1 Beskrivningen av Breivik	24
6.1.1 Aftonbladet.....	24
6.1.2 Dagens Nyheter	26
6.1.3 Expressen.....	29
6.1.4 Svenska Dagbladet.....	31
6.2 Kopplingar till Sverige.....	33
6.2.1 Aftonbladet.....	33

6.2.2 Dagens Nyheter	35
6.2.3 Expressen.....	37
6.2.4 Svenska Dagbladet.....	39
6.3 Grad av spekulation	42
6.3.1 Aftonbladet.....	42
6.3.2 Dagens Nyheter	44
6.3.3 Expressen.....	45
6.3.4 Svenska Dagbladet.....	47
7. Diskussion och slutsatser	51
7.1 Breivik: massmördare, terrorist eller helt unik?	51
7.2 Sverige och Norge som ett ”vi”	53
7.3 Tidningarnas användande av Breiviks manifest som källa.....	54
7.3.1 Ensidiga källor	55
Sammanfattning.....	57
Källförteckning	58
Tryckt material.....	58
Otryckt material.....	60
Analysmaterial.....	60

1. Inledning

På eftermiddagen den 22 juli 2011 parkerar en skåpbil i Oslos regeringskvarter. Klockan 15:26 detonerar en bomb placerad i den. Åtta personer dödas och 14 skadas av explosionen. Kort därefter – bara några timmar – börjar det rapporteras om att en man avlossar skott mot människor på ön Utøya, ett par mil utanför Oslo.

Gärningsmannen till båda dåden, Anders Behring Breivik, utförde den 22 juli 2011 ett av de värsta våldsdåden i Skandinavien i modern tid. På Utøya befann sig runt 500 vuxna och ungdomar som deltog i ett läger för Norska arbetarpartiets ungdomsförbund. 69 av dem miste livet. Nyhetsrapporteringen var omfattande; under kvällen ramlade rapporter in där listan med döda och skadade ungdomar kontinuerligt växte. Den första rapporteringen kring gärningsmannen och den eventuella hotbilden mot Norge och övriga Skandinavien var vag. Den efterföljande nyhetsrapporteringen kring bomben i centrala Oslo och attentatet på Utøya var intensiv i svensk press som försökte ta grepp om händelsen ur ett samhällsperspektiv. Svensk press tenderade under dådets efterföljande vecka att söka bakomliggande faktorer för det och finna en sanning i kaoset. Debatter om medias beskrivningar av händelsen uppkom. Beroende på vilken tidning – eller till och med från vilken dag man läste – gick det att hitta olika beskrivningar av gärningsmannen, men även vilka hot och krafter som utgjorde faror för det skandinaviska samhället. Även orsaker bakom dådet redogjordes av medierna, något som numera är ständigt förekommande, men tidigare såg annorlunda ut. Enligt vissa forskare har nyhetsjournalistiken, i dagens samhälle, en högre grad av spekulation i sin rapportering än tidigare i historien när den var mer beskrivande¹

¹ Nord, Strömbäck, 2002, s.94

Tidigare studier har förklarat mediernas sätt att rapportera om våldsdåd och terrorism, då ofta kopplat till ett vi-och-dem-tänkande där terrorism kopplats till extrema islamister.² Här stod tidigt klart att gärningsmannen var en norrman från övre medelklassen. Vi vill därför undersöka hur Anders Behring Breivik konstrueras i svenska medier, men även hur kopplingar till Sverige görs i direkt anslutning till Breiviks dåd, samt vilken grad av spekulering som görs av svensk press.

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med den här studien är att studera svensk press direkta nyhetsrapportering kring Anders Behring Breivik och hans våldsdåd i Oslo och på Utøya. Vi kommer undersöka hur Breivik konstrueras av Aftonbladet, Dagens Nyheter, Expressen och Svenska Dagbladet. Vidare kommer vi analysera hur våldsdåden och den eventuella hotbilden förklaras i relation till Sverige, samt i hur hög grad tidningarna använder spekulering i sitt konstruerande av nyheter. Materialet som analyseras kommer hämtas från det att dådet ägde rum och åtta dagar framåt.

Våra frågeställningar för studien blir:

- Hur konstruerar svensk press bilden av Anders Behring Breivik?
- Vilka kopplingar till Sverige görs i den svenska pressens nyhetsrapportering i anslutning till Anders Behring Breivik och våldsdåden i Oslo och Utøya?
- I hur hög grad sker spekulering i svensk press beskrivningar av Breivik och hotbilden mot Sverige?

1.2 Studiens disposition

Studien påbörjas med en *Inledning* som redogör för attentaten i Oslo och på Utøya, studiens problemformulering samt studiens syfte och frågeställningar. Fortsättningsvis förklaras i kapitel 2, *Bakgrund*, det manifest Breivik skickade ut i samband med hans våldsdåd. Här redogörs även information om tidningarna vi avser analysera.

² Powell, 2011, s. 107

Kapitel 3 beskriver den tidigare forskning som kan relateras till denna studie. Här presenteras forskning av Stig-Arne Nohrstedt, Jesper Strömbäck och Lars Nord, Jonas Lindblom samt Joel Rasmussen.

I Kapitel 4 förklaras *Teoretiska utgångspunkter* och den begreppsapparat som används i analysarbetet. Kapitlet innehåller även *Nyhetsjournalistik* som redogör för de praktiska och diskursiva mekanismer som journalistiken innehåller. Kapitlet därefter, *Metod och material*, tar upp det tillvägagångssätt som tillämpas i studien, ett avsnitt om tillförlitlighet och giltighet. Kapitlet diskuterar även förmodade metodproblem. Avslutningsvis behandlar kapitlet Marinette Fogdes beskrivning av tillvägagångssättet för *Bildanalys*.

Kapitel 6 utgörs av *Redovisning och analys* där tidningsartiklar från Aftonbladet, Dagens Nyheter, Expressen och Svenska Dagbladet analyseras. Kapitel 7 innehåller *Diskussion och slutsatser* och här redogörs de resultat som framkommit genom analysen. Studien avslutas med en *Sammanfattning*.

2. Bakgrund

En timme och sju minuter innan bombattentatet mot norska regeringen i centrala Oslo skickade Breivik ut ett manifest till tusentals människor över hela världen.

Manifestet ”2083 – A European Declaration of Independence” är en attack mot det multikulturella samhället, där hans ideologiska föreställningar grundar sig i radikal högerextremism. Manifestet är cirka 1500 sidor långt och innehåller utöver hans åsikter om Europas förfall en dagbok där han planerar sina dåd, samt instruktioner för bombtillverkning. Breivik beskriver sig själv som kulturkonservativ och skriver att ”förrädare” och ”kulturmarxister” som inte delar hans åsikt ska avrättas.

I manifestet återkommer Sverige och Sveriges politik flera gånger. Han kritiserar immigrationspolitiken där han anser att staten indirekt blir fiender till landet när man har så pass hög invandring.³ Andra exempel på Sverigekopplingar är Breiviks stöd för Sverigedemokraternas retorik och det faktum att minst 18 svenskar, med anknytning till Nationaldemokraterna, fick manifestet adresserade till sig själva. Något som Expressen kunde rapportera i nyhetsartikeln ”Breivik skickade sitt manifest till världen” publicerad 16 april 2012.

Av det runt 1500 sidor långa manifestet kunde SvD, med hjälp av textmatchningstjänsten Urkund, konstatera att 40 procent av materialet i manifestet är plagierat från andra källor. De kopierade textstyckena är bland annat hämtade från anti-muslimska sidor och från det användarbaserade uppslagsverket Wikipedia, där Breivik hämtat faktauppgifter och alltså kopierat rakt av och placerat i sitt manifest.⁴

2.1 Bakgrundsfakta om tidningarna

Den 6 december 1830 trycktes det första exemplaret av Aftonbladet. Tidningen är en kvällstidning och dess politiska ståndpunkt är obunden socialdemokratisk. Chefredaktören heter Jan Helin och tillträdde posten första januari 2008. Den månad vi avser göra vår analys, juli

³ Breivik, 2011, s.589

⁴ Svenska Dagbladet, *Breiviks idé kopia från nätet*, 29 juli, 2011

2011, hade Aftonbladet ett snitt på 2 349 000 läsare per dag, med webben, papperstidningen samt mobilapplikation inräknat.

Dagens Nyheter startades 1864 av Rudolf Wall och fick framgång som Sveriges första morgontidning samt lyckades få popularitet och nå den breda massan. Tidningen ägs sedan 1998 av Bonnier. Chefredaktören är Gunilla Herlitz och tidningen är Sveriges största morgontidning. Tidningens politiska beteckning är oberoende liberal. Under 2011 var det genomsnittliga läsarantalet per dag 2 323 000.

Expressens första nummer trycktes under brinnande andra världskriget den 16 november 1944. Tidningens politiska ståndpunkt är oberoende liberal och Thomas Mattson är chefredaktör. Expressen har ett genomsnittligt läsarantal på 1 600 000 per dag, är Bonnierägd och är en kvällstidning.

Svenska Dagbladet grundades 1884 och är en morgontidning. Lena K Samuelsson är chefredaktör och tidningens politiska ståndpunkt är obunden moderat. Svenska Dagbladet når cirka 1 600 000 läsare per dag, med webbsida inräknad. Tidningen ägs av Schibsted. Tabellen nedan visar nyheten om Breiviks två attentats genomslagskraft i Sveriges fyra största tidningar. Vi har endast mätt artiklar som publicerats i papperstidningen samt hur många gånger nyhetsrapporteringen kring attentaten i Oslo och på Utøya hamnat på löpsedel. Mätningen har skett under tidsperioden 23 till 30 juli 2011, alltså den direkta rapporteringen – åtta dagar sammanlagt – efter dåden.

	Antal artiklar	Löpsedel
Expressen	148	7
Aftonbladet	145	8
Dagens Nyheter	103	6
Svenska Dagbladet	78	8

3. Tidigare forskning

En bok som kan ses som central för denna uppsats är *Communicating risks: towards the Threat Society*, med Stig-Arne Nohrstedt som redaktör. En central frågeställning som genomsyrar hela boken är hur journalistikens förutsättningar, form och innehåll bidrar till och skapar nya kulturella mönster kopplat till risker och hot mot samhället⁵. Nohrstedt skriver i kapitlet *Threat society and the media* om hur ett 'hotsamhälle' vuxit fram, ur ett tidigare risksamhälle som oftast endast innefattade krig och naturkatastrofer. Han menar att det skett en stegring av hur hot och risker beskrivs i medierna. 'Hotsamhället' har fått ett bredare perspektiv när media - sen någonstans runt 80-talet - tillät droger, terrorism och sjukdomar ingå i sina beskrivningar av 'hotsamhället'. Han förklarar också att vissa händelser, som skolskjutningar och World Trade Center-attackerna, gör att rädslan tagit sin in i andra, tidigare ohotade, territorier vilket gör att 'hotsamhället' gradvis expanderar. Det här är dels en förlängning av vad han väljer att kalla för 'the culture of fear' och dels av politikens inriktning mot hantering av olika hot. Här ser Nohrstedt media som en central komponent av utvecklingen. Han menar att medias diskursiva mekanismer har förändrats och att begreppet 'culture of fear' går att koppla till de kommersiella medel media genomsyras av, men även av den individualisering som pågått i samhället en längre tid.

Ytterligare en del av Nohrstedts slutsatser som klargörs i kapitlet är "vi" mot "dem"-perspektivet. Medias diskursiva praktiker bygger på underliggande faktorer, där "vi" kan vara staten Sverige eller svenska medborgare som strävar efter demokrati och "dem" som drivs av lögnery och lagbrott. "Vi" måste skydda oss från "dem". Medier använder grepp förr att anspela på individers trygghet i samhället och målar upp scenarion av tillhörighet vid kriser i sin nyhetsrapportering. Nohrstedt menar också att risken finns att det nuvarande 'hotsamhället' - och tidigare 'risksamhället' - kan ta ett ytterligare steg och utvecklas till ett 'hatsamhälle'.

Denna text kommer att bli viktigt i vår undersökning av flera anledningar. Vi tänker oss att sättet Nohrstedt beskriver hur media explicit målar upp hotbilder kommer bli användbart i vår

⁵ Nohrstedt, 2010, s.18

analys. Det blir även väsentligt att koppla våra slutsatser till de Nohrstedt kommer fram till för att se likheter och skillnader i hur media framställer hotet mot det skandinaviska samhället direkt anslutet till ett våldsdåd av stora proportioner.

Nord och Strömbäck tar upp hur terrorattackerna i USA och kriget i Afghanistan skildras i svensk press.⁶ Frågeställningar och syfte som de utgår från är hur svenska nyhetsmedier bevakar och beskriver terrorattackerna mot USA i omedelbar anslutning till attackerna, samt hur svenska nyhetsmedier bevakar och beskriver USA:s attacker mot Afghanistan. Här blir den första frågeställningen viktig i relation till vår studie. Den journalistiska aspekten kommer bli viktig för vår uppsats i bemärkelsen av att nyheter ska konstrueras under kort tid för att sedan snabbt publiceras. Här blir begrepp som stereotypisering, attribution och trovärdighet viktiga. Författarna i boken har granskat allt journalistiskt medieinnehåll under fem dagar efter attacken mot World Trade Center med en kvalitativ och kvantitativ innehållsanalys. De menar att valet av tidsperiod motiveras genom hur journalistiken fungerar i ett dramatiskt skede. Den här aspekten av studien kommer bli viktig för vår undersökning då även vi ämnar analysera nyhetsrapportering under en kort tidsperiod.

Nord och Strömbäck diskuterar också om att graden av spekulation i medierna gradvis har ökat över 1900-talets senare decennier. Från att, till exempel vid dödsskjutningen av John F. Kennedy vid Fort Worth 1963, ha varit beskrivande har medierna över tid blivit ett mer samhällsanalyserande organ. Det kunde explicit synas i nyhetsrapporteringen kring attackerna mot World Trade Center, när de flesta medierna redan samma dag som det skedde spekulerade i vem eller vilka som låg bakom dådet. Den här slutsatsen går i hög grad att relatera till vår uppsats. Alltså, hur medierna har en benägenhet att ge utrymme för ett spekulerande i sin nyhetsrapportering, vilket kan resultera i bristande objektivitet, där de målar upp bristande förklaringsmodeller som kan vilseleda läsarna.⁷

⁶ Strömbäck & Nord, 2002, s.15

⁷ Ibid, s.148

Liksom vår studie granskas innehållet över en kort tidsperiod och journalistens roll blir central. Användandet av bland annat en kvalitativ innehållsanalys liknar det vi ämnar göra. Dessa två aspekter motiverar varför just denna studie blir relevant att ta avstamp från i vår uppsats.

I en studie av Joel Rasmussen klarlägger han hur media, genom förgivettagna föreställningar, journalistiska praktiker och samhällsnormer, förstärker den rådande sammankopplingen mellan personer som är mentalt sjuka och personer som begår våldsamma brott.⁸ Genom en kvantitativ innehållsanalys på de största svenska medieplattformarna, har Rasmussen kommit fram till vissa slutsatser. Plattformarna som studerades var nyhetsprogrammet *Rapport* och de båda tidningarna *Aftonbladet* och *Dagens Nyheter*. Studien visar bland annat att det dominerande våldsbeteendet som det rapporterades om 2003 var individualiserade brott, alltså att våldsbrotten begicks av en ensam våldsmän. I studien kan man även läsa att undersökningar visar att allmänheten har fått en mer negativ syn på personer som lider av psykisk sjukdom, på grund av den rådande brottsrapporteringen i svenska medier. Samtidigt kan annan forskning visa att endast 5,2 procent av de personer som är psykiskt sjuka har begått ett våldsbrott.⁹ I medier framställs mentalt sjuka personer som oförutsägbara, kallblodiga högriskpersoner som skall kontrolleras.¹⁰ Språket i artiklarna som undersöktes varierade från den medicinska diskursen av psykiatriska diagnoser till vardagliga beteckningar som "galning" och "dåre". Det här kapitlet blir relevant för vår uppsats i och med dess redogörande kring hur media beskriver psykiatrisk sjukdom. Här blir ordval och språk viktigt och Rasmussen har iakttagit att svensk press tenderar att låna beskrivningar ur populärkulturen, med fiktionen som referenspunkt och stereotyper av mentalt störda mördare. Rasmussen exemplifierar bland annat med gärningsmännen i filmerna *När lammen tystnar* och *Psycho*.¹¹ Vi tänker oss att den slutsatsen går att relatera till vår uppsats när Breiviks beskrivs av svensk press.

⁸ Rasmussen, 2007, s.114

⁹ Ibid, s.97ff.

¹⁰ Ibid, s.114

¹¹ Ibid, s.100ff.

4. Teoretiska utgångspunkter

Vi har kommit fram till att den kritiska diskursanalysen (hädanefter CDA) är den mest lämpliga teorin och metoden att använda för en sådan här typ av undersökning. För att kunna urskilja svenska tidningars beskrivningar av den eventuella hotbilden mot det skandinaviska samhället känns CDA som mest applicerbar. Enligt Winther Jorgensen & Phillips, författarna till boken *Diskursanalys som teori och metod*, är grunderna för CDA att det i språk och kommunikation finns maktstrukturer. Något som bör strävas efter är att undersöka vilka mönster som finns i texterna - och se hur dessa mönster påverkar sociala förändringar. En annan utgångspunkt för forskare som använder CDA som teori är att sträva efter att hålla sig objektiv, man ska hela tiden försöka låta ens egna värderingar och kunskaper stå i sidan av analysen så de inte påverkar analysen eller resultatet.¹² Nyckelverktyg för CDA är ideologi, makt, hegemoni och diskurs (beskrivs nedan). Teorin syftar till att kunna identifiera dominerande paradig i språklig praktik, med hjälp av textanalytiska verktyg. Norman Fairclough, som är en central person för utvecklingen av den kritiska diskursanalysen, menar att en text är uppbyggd genom ett hierarkiskt system, där vissa ord och teman blir marginaliserade till förmån för andra.

Anledningen till varför vi valt CDA som metod för vår undersökning är för att dess breda begreppsapparat får oss att effektivare kunna svara på våra frågeställningar. Med CDA är ju tanken att finna underliggande maktanspråk i text, vilket är en stor del av vad den här undersökningen går ut på; hur nyhetsrapporteringen kring eventuella hotbilder mot det skandinaviska samhället konstrueras. Vilka ord och teman blir marginaliserade och vilka lyfts fram? På vilket sätt beskrivs gärningsmannen? Varför blir texten som den blir?

4.1 Ideologi

Begreppet ideologi brukar förklaras som en grupps bestämda åsikter och tankar kring något av samhällets grundfundament. Traditionellt har begreppet förknippats med analyser av klassamhället, hur det rymmer gömda intressen och åsikter i samhällets institutioner och i vardagsspråket, vilket gynnar makten och dominerande rörelser. Inom CDA är maktaspekten

¹²Winther Jorgensen & Phillips, 2000, s.28

central och därför brukar man analysera sådana händelser som på ett eller annat sätt reproducerar rådande maktstrukturer, för att identifiera dessa händelser är ideologibegreppet användbart.¹³ Ideologi handlar om olika gruppers strävan efter att propagera för sin ståndpunkt, att påverka så många som möjligt för att få andra att dela samma åsikt och på så sätt göra den aktuella ideologin dominant. En annan aspekt för ideologikritiker är att uppmärksamma den omedvetna produktionen av ideologi, alltså att finna så kallade ”offer” för en ideologisk makt som inte är medvetna att deras handlande är med och skapar densamma.¹⁴ Ideologier kan – i någon mån – anses vara beständiga, men det utesluter dock inte att de är föränderliga. Detta är en av uppgifterna som CDA försöker spåra: sociala förändringar i diskurser.¹⁵

4.2 Diskurs

Michel Foucault, som var en av de första att använda diskursbegreppet, beskrev det som ”ett bestämt sätt att tala om och förstå världen”.¹⁶ Diskurs är ett begrepp - och en idé - som bygger på hur språket är strukturerat i olika mönster inom olika sociala kontexter. Målet för CDA är alltså att analysera dessa mönster och hitta underliggande makthierarkier.¹⁷ Norman Fairclough fyller i begreppet diskurs och ger det ytterligare dimensioner i sin bok *Media Discourse*, där han skriver att diskursbegreppet utöver språkbehandling i tal och skrift även ser till semiotiska aktiviteter i anslutning till en text, exempelvis bilder, som i sig skapar mening. Fairclough skriver även att icke-verbala kommunikationssätt har betydelse så som kroppsspråk och gester. Sammanfattningsvis förklarar han att språkanvändning, av alla slag, är ett konstruerat resultat bestående av tre faktorer; (1) sociala identiteter (2) sociala relationer och (3) ett system av kunskap och trosföreställningar. Alltså: all text bidrar till att forma en viss syn på samhället och kulturen.¹⁸ Ytterligare en dimension av diskursbegreppet är hur man kan urskilja två

¹³ Berglez & Olausson, 2008, s.132

¹⁴ Berglez, 2010, s.268

¹⁵ Berglez & Olausson, 2008, s.132

¹⁶ Foucault, 1972, s.133

¹⁷ Winther Jorgensen & Phillips, 2000, s.7

¹⁸ Fairclough, 1995, s.54f.

huvudsakliga betydelser; språkets användning som en social praktik och sättet att se diskursen som en social konstruktion av verkligheten.¹⁹

Diskurs sker och reproduceras i samtal mellan två eller fler personer, men även när dessa personer chattar med varandra. Diskursbegreppet lägger stor vikt vid den sociala interaktionen och ser till hur den skapar relationer mellan människor, institutioner och organisationer. Begreppet kan även urskilja skillnader mellan hur man pratar i det privata (hemmet, umgängeskretsen) och i offentliga sammanhang (hos läkaren, på arbetsplatsen) och skillnader mellan hur en arbetare pratar jämfört med hur en akademiker pratar. Nyheter utgör ett slags språk i sin rapportering och ingår således i en diskurs. Nyhetsrapporteringsspråket beskriver den sociala verkligheten på ett särskilt sätt och detta kan analyseras med hjälp av CDA, och genom denna metod kan man uppmärksamma hur nyhetsdiskursen samspelar med, eller motverkar, ideologier.²⁰

4.3 Tematisk analys

Begreppet tematisk analys är myntat av den holländske forskaren Teun A. van Dijk, som Fairclough refererar till i *Media discourse*, och innebär att man utför en makrostrukturering och organisering av en text och dess rubriker och teman. van Dijk menar att det finns en hierarkisk organisering i en text där man kan identifiera vilka teman som framhävs på bekostnad av andra. Genom att utföra en makrostrukturering av en text, där man identifierar teman, kan man alltså se vad texten i stort handlar om och därefter göra en summering och generalisering.²¹ Den tematiska analysen är alltså översiktlig och kan vara nyttig att använda som ett grundläggande, tidigt, moment av den kritiska diskursanalysen.

En annan viktig aspekt i den tematiska analysen är hur schematiken i en text konstrueras. van Dijk menar att den mest relevanta informationen i text alltid kommer först. Han talar om en

¹⁹ Fairclough, 1995, s18

²⁰ Berglez, 2010, s.271ff.

²¹ Fairclough, 1995, s.29

'relevansprincip' där den mest generella informationen kommer först, för att sedan följas av mer detaljerad information.²²

4.3.1 Mikro- och makroanalys

Mikro- och framförallt makroanalysen har flera gemensamma beröringspunkter som den tematiska analysen. Utgångspunkten för en makroanalys är att identifiera hur den globala koherensen i en artikel är uppbyggd. van Dijk beskriver i *News as Discourse* hur rubrikers, underrubrikers och bildernas uppgift är att sammanfatta vad artikeln handlar om. Rubrikerna analyseras ur ett semantiskt perspektiv; hur representativa blir de för artikeln i helhet? Vad lyfts fram i rubriken i förmån för annat?²³ I och med att rubriken oftast har en liten textmängd och enligt definition ska skapa en bild av ett beskrivet scenario krävs att läsaren har en tolkningsförmåga och snabbt kan skapa sig en helhetsbild av händelsen. Det är just där, i skarven mellan vad rubriken explicit uttrycker och vilken bild läsaren skapar sig, man kan identifiera motsägelser gentemot artikelns helhet och semantiska uttryck som kan misstolkas genom läsarens konnotationer.²⁴

Gällande mikroanalysen fokuserar den mer på vad som explicit skrivs i en artikel; hur aktörer beskrivs, på vilket sätt de citeras och vilka prepositioner som sätts i samband med att man skriver om dem. Här blir artikelns ord och meningar centrala för analysen ur ett semantiskt perspektiv.²⁵ Även implikationer och spekulationer är viktiga för analysen på mikronivå. Här försöker man identifiera hur tidningarnas konstruerande av en person eller händelse baseras på invanda ideologier och förgivettagna föreställningar.²⁶

²² Fairclough, 1995, s.29f.

²³ van Dijk, 1988, s.31

²⁴ Ibid, s.31f.

²⁵ Ibid, s.59

²⁶ Ibid, s.69ff.

4.4 Intertextualitet

Med intertextualitet menar man att en text alltid innehåller komponenter av tidigare skriven text; det finns element av ord skrivna ur förutvarande texter. Genom att analysera en texts förändring och reproduktion kan man identifiera spår av intertextualitet; hur en text bygger på tidigare betydelseformationer och från vilka genrer en text härstammar. Orden är aldrig neutrala utan har olika värdeladdningar. Intertextualitet blir viktigt för att identifiera eventuella kulturella förändringar i språk.²⁷

När man analyserar och använder intertextualitetsbegreppet kan man skönja hur ord, citat, tankegångar, idéer och olika uttryckssätt återkommer i nya kontexter, men det går även att studera hur dessa uttryckssätt återkommer över tid i samma kontext, exempelvis i en nyhetsrapportering om en händelse. Man kan på så sätt se att en text ingår i ett led av en kedja av andra texter, vilket kallas för intertextuella kedjor, och se hur alla nyhetsartiklar om en händelse bygger på varandra.²⁸

4.5 Nyhetsjournalistik

Nyheter är ett fönster mot världen. Och det är genom den ramen människor lär sig om sig själva och om andra, om sin institution, chefer, livsstilar, och om andra nationer med deras invånare, anser Gaye Tuchman.²⁹ Hon fortsätter förklara att en nyhets fundament är att berätta om sådant som vi vill veta, behöver veta, och borde veta. Men precis som alla ramor som försöker beskriva en värld, kan nyhetsramen anses problematisk. Utsikten genom ett fönster beror på om fönstret är litet eller stort, om fönstret är grumligt eller klart, eller om det är vänt mot en gata eller mot en bakgård. Sammanfattningsvis är nyheter en produkt av en social institution, men även samtidigt inbäddat i relationer med andra institutioner. Det är en produkt av professionalism som

²⁷ Winther Jorgensen & Phillips, 2000, s.132

²⁸ Ledin & Moberg, 2010, s.155ff.

²⁹ Tuchman, 1978, s.1

hävdar sig ha rätten att tolka vardagliga händelser, och sedan förmedla det till medborgarna.³⁰

En nyhet går huvudsakligen igenom två steg på en tidningsredaktion. Först är det reportrar och researchers som samlar ihop data och information till skribenterna, som utgör det andra steget, och skriver de faktiska nyhetsartiklarna. Den slutgiltiga formen av en nyhet formas oftast utifrån vad publiken förväntas vilja höra. Det är ingen tillfällighet att publik-relaterade journalister är högst upp i hierarkin på en nyhetsbyrå. Inte heller är det svårt för dem att vara publik-relaterade, för när publiken inte är bekant med den detaljerade information som journalisterna innehar, och därmed vet mindre än journalisten, är det på något sätt journalisten som bestämmer. Om de finner berättelsen intressant, antar de också att publiken kommer att reagera på samma sätt.³¹

Herbert J. Gans beskriver förhållandet mellan källor och journalister som en dans. Det krävs två parter för att dansa tango och samspela med varandra. På samma sätt samspelar källor och journalister med varandra i skapandet av en nyhet, men här ligger ingen större vikt vid vem som leder, även fastän det oftast är journalisten som gör det. Relationen beskrivs även som ”a tug of war” vilket Gans förklarar att samtidigt som källor försöker hantera nyheter – sätta sig själva under strålkastaren – hanterar samtidigt journalister källorna för att extrahera den information de vill ha.³² Gans beskriver även journalistikens förhållande till objektivitet, att vara fri från värdering och ideologi. Ändå menar han att nyhetsvärdering bär spår av journalistikens egna preferenser, kopplat till dennes nationalitet och samhälle. Det finns inbyggda, bestående, värderingar i nyhetsrapporteringen som är ett resultat av underliggande åsikter.³³

Journalistiken har genom historien genomgått flera faser. Till en början var den partipolitiska anknytningen tydlig. På 1950-talet, i anslutning till andra världskrigets slut går det att identifiera en ökad självständighet i nyhetsbevakningen då även problematiska angelägenheter uppmärksammades. Där lades grunden till den oberoende nyhetsbevakningen som idag ses som normaliserad.³⁴

³⁰ Tuchman, 1978, s.5

³¹ Gans, 1979, s. 88ff.

³² Ibid, s.116

³³ Ibid, s.183

³⁴ Hadenius m.fl. 2009, s.282

Senare, under 1970-talet, skedde en professionalisering av journalistiken; prioriteringar av bevakning blev normgivande och pressen i storstäderna markerade en självständig linje i omstridda frågor. De fallande tidningarnas upplagor under 1970- och 1980-talen resulterade i att kvällspressens profil förändrades. Den sensationsinriktade journalistiken ökade i vågen av kommersialiseringen där idéer hämtades från populärpressen. Kvällstidningarna tenderade att inkorporera den äventyrs- och spänningsgenre som fanns inom den svenska populärpressen vid den här tiden, med en mer tv-orienterad och underhållande journalistik. Detta bidrog också till att de lockade läsare från målgruppen som hade intresse för populärkultur. Samtidigt var det viktigt att inte marginalisera nyhetsrapporteringen.³⁵

Under tidigt 1990-talet kännetecknades pressen av en ökad anpassning till läsarna. Journalistiken började ta större hänsyn till människors intressen, vilket oftast kopplats ihop med den kommersialisering som skedde, och även gav plats åt den personligt profilerade journalistiken.³⁶

Inom dagspressen är man inte lika beroende av spontana inköp som inom kvällspressen, där nästan uteslutande all försäljning sker i butik. I och med att endast två procent av dagspressens totala försäljning – resten hushållsprenumeranter – sker genom lösnummerköp skapas en tydlig skillnad i hur man utformar nyheter.³⁷ De ideologiska fundamenten, mellan dags- och kvällspress, skiljer sig därför åt när tidningars överlevnad är beroende av olika typer av inkomster.

Inom pressens ramar finns andra distinkta skillnader. Jerry Palmer talar i *The Media: An Introduction* om hur dagspressen och kvällspressen skiljer sig vid val av händelser.

Nyhetsrapporteringen från kvällspressen rapporterar betydligt mer kring händelser kopplat till det egna landet och lämnar mindre plats åt utrikesnyheter. Ytterligare en skillnad är hur kvällspressen ger ökad plats för händelser ur ett mänskligt intresse, exempelvis rapportering vid

³⁵ Hadenius m.fl. 2009, s.276

³⁶ Ibid, s.283

³⁷ Ibid, s.136

ett krisscenario där man använder tydlig patosdriven retorik, medan dagspressen sätter större vikt vid politiska skeenden.³⁸

4.5.1 Journalistikens tillvägagångssätt

För att få förståelse för hur en nyhetsartikel är uppbyggd har vi använt boken *Approaches to Media Discourse*, med Allan Bell och Peter Garrett som redaktörer. Det kapitel vi funnit mest användbart är *The Discourse Structure of News Stories*, skrivet av den nyzeeländske forskaren Allan Bell. Här beskriver han de komponenter en nyhetsartikel består av. En modell han målar upp är *Discourse structure for news text* som dels bygger på hur en nyhetsartikel konstrueras och dels efterspelet av en händelse; hur journalistikens tillvägagångssätt sätter händelsen inom vissa ramar och gör en mer djuplodad analys.³⁹ Den här modellen kommer bli relevant för vår forskning när vi under analysen ska se hur det eventuella journalistiska efterspelet beskriver det rådande läget i det skandinaviska samhället sprunget ur Breiviks våldsdåd. Vi ser alltså inte den här modellen som ett sätt att analysera en nyhetsartikel, snarare en beskrivning av hur journalistikens metoder fungerar i konstruerandet av en nyhet.

4.5.2 Extatiska nyheter

Lilie Chouliaraki talar om begreppet *ecstatic news*. Med det syftar hon på nyhetshändelser av historiska proportioner, exempelvis attacken mot World Trade Center den 11 september 2001. Vi anser att det går att placera in Breiviks attentat i Oslo och på Utøya i denna kategori av nyhetsrapportering. Chouliaraki menar att variabler som oförutsägbarhet, ”ett historiskt nu” och människolidande är det som utgör *ecstatic news*.⁴⁰ När det sker en händelse av dessa dimensioner menar Chouliaraki att journalistikens form förändras. Hon hävdar att mediernas uppgift, vid en omvälvande händelse, blir att omvandla det otänkbara till en sammanhängande

³⁸ Palmer, 2002, s.435

³⁹ Bell, 1998, s.68

⁴⁰ Chouliaraki, 2006, s.158

nyhetsrapportering. Det finns även en traumatisk dimension av det inträffade när rapporteringen blir tvungen att förklara hur det omöjliga faktiskt har hänt.⁴¹

Chouliaraki lyfter fram tre moment inom *ecstatic news* som återfinns inom journalistikens narrativ:

- Signalling/Modelling: Det visuella, det förberedande, innan åskådaren konfronteras med den otänkbara händelsen.
- Framing: Ett lingvistiskt moment som skapar innehållet och informerar om händelsen.
- Evaluating: Det utvärderande momentet, som involverar tankar och idéer om det som följer händelser.

Vad som ryms inom journalistiken kopplat till begreppet *ecstatic news* blir viktigt att ha i beaktning vid analysarbetet för oss, just för dess karaktär vid en sådan här typ av händelse.

⁴¹ Chouliaraki, 2006, s.177

5. Metod och material

I detta kapitel kommer vi först gå igenom hur vi systematiskt valt ut vårt material och hur analysen kommer gå till. Vi kommer även diskutera hur begreppen validitet och reliabilitet ser ut kopplat till en sådan här typ av undersökning, samt vilka metodproblem vi stött på.

5.1 Urval och tillvägagångssätt

För att kunna besvara våra frågeställningar kommer vi att analysera 13 tidningsartiklar. Här väljer vi tre artiklar var från de fyra största tidningarna i Sverige, alltså Dagens Nyheter, Aftonbladet, Svenska Dagbladet och Expressen. Vi har dock analyserat fyra artiklar i Dagens Nyheter. Detta var nödvändigt för att kunna besvara våra frågeställningar. Vi ser dessa tidningar som representativa för den här typen av undersökning både för deras läsarantal men också för deras opinionsbildningsroll för samhällsdebatten. I analysen kommer vi att använda oss av tre utgångspunkter, kopplade till våra frågeställningar: *Beskrivningen av Breivik*, *Kopplingar till Sverige* och *Grad av spekulation*. Detta gör vi för att få analysen mer lättöverskådlig samt för att enklare kunna identifiera de teman som denna studie syftar att undersöka. Valet av vilka artiklar som ska analyseras kommer bli viktigt i hur de relaterar till frågeställningen. Vi har valt att granska artiklar som publicerats från den 23 juli fram till den 30 juli. Detta motiveras genom att det är den första, kritiska, nyhetsrapporteringen som i högre grad genomsyras av spekulationer och stereotypisering på grund av bristande kunskaper om omständigheterna. Med hjälp av mediearkivet på Örebro universitetsbibliotek webbsida var det möjligt att avgränsa artiklarna till datum och utgivare, sökningen gav, inte så oväntat nog, ett stort träffresultat och ett noggrant urval av artiklar var nödvändigt. Vid sökningen använde vi sökordet *Oslo* för att få så stor träffyta som möjligt och därigenom påbörja vårt urval.

Valet föll på en urvalsmetod som Alan Bryman skriver om i *Social research methods* och kallar för *målinriktat urval*, vilket innebär att forskaren själv väljer ut enheter som material för forskningen och motiveras med att de utvalda enheterna är bäst lämpade till studiens syfte; att

svara på forskningsfrågorna. En annan aspekt som stärker vårt val av urvalsmetod är att den höjer validiteten för arbetet; att vi kan försäkra oss om att vi mäter det som vi har för avsikt för att mäta.⁴²

Vi går systematiskt igenom de moment av CDA vi valt att koncentrera oss på; först genom att utföra en makroanalys för att sedan gå in på mikronivå. Genom den första, tematiska analysen kan vi skapa oss en översikt om var tidningarna lägger koncentration i konstruerandet av sin nyhetsrapportering. I någon mån kan det skapa generaliserbarhet, där vi identifierar tidningarnas mönster i deras nyhetsrapportering.

Efter den tematiska analysen påbörjas den mer djupgående analysen inom CDA för att finna mer implicita och bakomliggande mönster i svensk press nyhetsrapportering. Det blir viktigt att läsa texten aktivt; att hela tiden läsa texten kritiskt och ställa frågor till texten; vad vill författaren säga? Vilka aspekter lyfts fram? Vilka slutsatser blir marginaliserade i förmån för andra? Stöds poängen av det som skrivs?

Vid analys på mikronivå blir begrepp som stil, implikationer och framförallt koherens viktiga. Med stil menas att det faktum att en text är utformad på ett visst sätt, genom en viss stil, innebär att den kan förmedlas på ett annat typ av sätt. Begreppet stil syftar alltså på de omedvetna och medvetna semantiska val författaren gör sig skyldig till i sitt skrivande. Implikationer innebär hur man bör analysera den synliga informationen som är överflödig. Varför är den närvarande över huvud taget? På vilket sätt bidrar den till texten? Implikationer kan kopplas till författarens egen agenda, men handlar ofta om rutinmässiga beskrivningar som blir mer eller mindre omedvetna för både konsument som producent. Vid analys av en text på mikronivå blir också begreppet koherens centralt. van Dijk pratar om en relation mellan lokal och global koherens. Global koherens innebär hur textens centrala budskap förverkligas genom mindre textsegment som sammanhänger logiskt (lokal koherens), vilket innefattar beskrivningar, påståenden och argumentering.⁴³

⁴² Bryman, 2002, s.418

⁴³ Berglez, 2010, s.275f.

Denna textgranskning, på mikronivå, är den del av den kritiska diskursanalysen där man försöker identifiera textens underliggande budskap. van Dijk pratar om det semantiska isberget, där bara en del av det egentliga budskapet syns och resten är dolt under ytan. Genom CDA är målet att hitta det dolda budskapet.⁴⁴

5.2 Tillförlitlighet och giltighet

Tillförlitlighet och giltighet utgör viktiga kriterier för att mäta om en undersökning håller hög kvalitet. En undersökning som anses ha hög tillförlitlighet är en sådan som visar på – i stort sett – samma resultat när undersökningen genomförs en andra gång. Tillförlitlighet handlar alltså om följdriktigheten, överensstämelsen och pålitligheten av ett resultat. Giltigheten ger forskare svar på huruvida deras undersökning mäter det som den utger sig för att mäta. Ett exempel som Alan Bryman tar upp i boken *Samhällsvetenskapliga metoder* för att förklara begreppet ytterligare är: mäter ett intelligenstest verkligen skillnader i intelligens?⁴⁵ För att uppnå hög tillförlitlighet och giltighet ska forskaren, eller forskarna, göra ett noggrant urval i materialet till forskningen, ställa relevanta frågeställningar, och genomföra en god analys. Alltså sammanfattningsvis ska forskaren säkerställa att man bearbetar materialet på ett forskningsmässigt korrekt sätt.⁴⁶

Enligt Bryman finns det många kvalitativa forskare som anser att just giltighet har bristande relevans kopplat till just kvalitativ forskning, eftersom mätning inte hör till dessa forskares främsta intresse. För att skapa tillförlitlighet i vår studie, även om den inte ska mätas eller göras om, kommer vi fokusera på begreppet *pålitlighet* (dependability). Det innebär att man som forskare är transparent i sitt tillvägagångssätt, alltså redogöra för alla faser av forskningsprocessen ska vara tydligt förklarade i studien. På så sätt kan vår studie få högre trovärdighet och det gör det även möjligt att bedöma kvaliteten på forskningen, genom att andra forskare kan granska undersökningens alla procedurer.⁴⁷ Det finns flera dimensioner av

⁴⁴ van Dijk, 1988, s.59ff.

⁴⁵ Bryman, 2002, s.43

⁴⁶ Ekström & Larsson, 2010, s.14f.

⁴⁷ Bryman, 2002, s.260f.

tillförlitlighet i en undersökning, och när det gäller undersökningar som bygger på subjektiva bedömningar av texter och dess innehåll bör man som forskare beakta en viktig faktor som Bryman kallar *interbedömarreliabilitet*.⁴⁸ I vår studie är vi som bekant två observatörer som analyserar nyhetstexterna. Vi anser att det här styrker trovärdigheten och ökar reliabiliteten i och med att texterna som analyseras går igenom två filter.

5.3 Bildanalys

När man analyserar nyhetsartiklar är det viktigt att ta hänsyn till att dagens texter oftast är multimodala, det vill säga att när man skapar mening sker det i flera kommunikationssätt, en samverkan mellan bild, text och ljud. Marinette Fogde skriver att den visuella kommunikationen har fått en större roll i meningsskapandet, än vad den haft tidigare i samhället. Idag ska man vara medveten om att en bild som har producerats och lagts in i en artikel inte är endast en illustration av något, utan har placerats där för att skapa mening och ska sedan tolkas i sitt nya sammanhang.⁴⁹ I en visuell analys finns det några centrala aspekter som man ska betrakta, först och främst alla detaljer i en bild, men även färger, linjer, kroppshållning och blick. Detta studeras för att kunna identifiera hur tecken och koder kan ge olika föreställningar om något.

Det finns vissa element man kan studera i en bild för att se om den rymmer underliggande betydelser. Ett begrepp kallas för *inramning* och här ser man till hur detaljer, så som typsnitt, färg, linjer och faktarutor förhåller sig i relationen mellan bild och text. När man analyserar en bild kan man även se till den avbildade personens kroppshållning och engagemang för att se vilka konnotationer det skapar hos betraktaren, om bilden är tagen uppifrån, eller underifrån, vilket ger antingen objektet eller betraktaren ett övertag. Man kan även studera personens blick, något som säger om personen är distanserad eller tillgänglig, intresserad eller nonchalant.⁵⁰ Att göra en bildanalys, kopplat till en text, handlar alltså om att bryta ner de betydelsebärande elementen och se om det rymmer några underliggande betydelser. Detta är en grundläggande

⁴⁸ Bryman, 2002, s.86f.

⁴⁹ Fogde, 2010, s.179ff.

⁵⁰ Ibid, s.182

process i analysarbetet och ska inte förbises i en analys av texter som är av multimodal karaktär.⁵¹

5.4 Metodproblem

En bra studie med hög tillförlitlighet och giltighet är en sådan som har god balansgång mellan teori, frågeställningar och den specifika forskarens egna förutfattade meningar kring studiens område. Det kan bli ett problem att förbise ens egna ideologikritiska idéer. Dessa idéer får inte vara alltför påtagliga i tillvägagångssättet i analysen. Det kan bli ett problem att endast uppmärksamma element som är iögonfallande för egen del, som styrker ens egna ideologikritiska tolkningar. Risken finns då att studien förlorar sitt vetenskapliga värde och forskaren sin status som objektiv.

Ett annat metodproblem är vikten av att vara just objektiv. Även om kvalitativ forskning präglas av subjektiva iakttagelser, och kvalitativa resultat bygger på forskarens egna uppfattningar om vad som är viktigt och inte, ligger problemet i att vara objektiv under hela forskningsprocessen. I ett försök att motverka att ens egna värderingar är med och påverkar resultatet ska vi försöka ge belägg för, och kontinuerligt motivera, våra val och beslut som tas. Detta är nära kopplat till vikten av att vara transparent. Det är viktigt att kontinuerligt redovisa hur en undersökning konkret planerats och genomförs, men inom den kvalitativa innehållsanalysen finns moment av subjektivitet som inte alltid kan förklaras. Beroende på en persons kunskaper och tillvägagångssätt i analysen kan resultatet förändras; vilket blir kopplat till undersökningens reliabilitet. Vi tycker ändå att ett kvalitativt tillvägagångssätt har positiva aspekter. Genom en kritisk diskursanalys kan man i högre grad än i en kvantitativ undersökning finna underliggande strukturer. Genom den höga graden av subjektivitet i konnotationer finns det en dimension i analysen som det kvantitativa tillvägagångssättet inte kommer åt. I och med att analysen blir transparent går det i efterhand studera våra slutsatser och man kan genom detta antingen verifiera eller falsifiera dessa. Det här, anser vi, sänker graden av subjektivitet.

⁵¹ Fogde, 2010, s.183

Ett annat problem för en sådan här typ av undersökning blir valet av artiklar som granskas. Vid en kvalitativ innehållsanalys av det här slaget blir valet av text att analysera till slut subjektivt. Därför finns risken att de artiklar som väljs ut inte blir helt representativa för studien, men det får ändå ses som en nödvändighet för att ta sig vidare i undersökningen.

Tidningarnas politiska ståndpunkter kan även det ses som ett problem. Vi har valt fyra svenska tidningar, med olika politiska agendor, men vi anser att tidningarnas politiska åsikter inte nödvändigtvis avspeglas tillräckligt mycket i nyhetsrapporteringen för att ses som ett bekymmer för vår undersökning. Tidningarnas politiska ställningstaganden blir mer synliga på deras ledarsidor.

6. Redovisning och analys

Nedan följer en analys av Dagens Nyheters, Svenska Dagbladets, Aftonbladets och Expressens nyhetsrapportering i anslutning till attentaten i Oslo och på Utøya. Vi har utformat analysupplägget utifrån de frågeställningar vi har och använder tre infallsvinklar som vi namngett ”Beskrivningen av Breivik”, ”Kopplingar till Sverige” och ”Grad av spekulation”. Vi analyserar systematiskt tidningarna och drar sedan slutsatser utifrån de resultat analysen bringar. Det är viktigt att poängtera att allt vårt material kommer från den första veckan efter attentaten när det fortfarande råder förvirring över vad som faktiskt hänt.

6.1 Beskrivningen av Breivik

I det här avsnittet avser vi att analysera hur tidningarna konstruerar Breivik som person. Nyckelfrågor är vilka egenskaper han tillskrivs, vem som beskriver honom och hur, samt hur de citat som används ur Breiviks manifest formger hans persona.

6.1.1 Aftonbladet

Artikeln, med rubriken ”Drevs av musiken”, handlar i stora drag om hur Breivik, under sitt attentat på Utøya, lyssnade på viss musik. Det framgår att Aftonbladet, genom läsning av hans manifest, fått informationen att han gillar en specifik typ av musik och skriver att han genom denna skulle hålla sig fokuserad på sin ’uppgift’.

På makronivå går det att identifiera tydliga beståndsdelar som formar artikelns struktur. Rubriken ”Drevs av musiken” tillsammans med det uttryckta citatet ”Behring Breivik vred upp volymen till max för att våga döda” är de två tydligaste komponenterna som ger en uppfattning om vad artikeln handlar om.

Det uttryckta citatet i artikeln går att spåra till Breiviks manifest.

”Dessutom kommer jag sätta min iPod på maxvolym som ett verktyg för att undertrycka rädslan om det behövs”.

Den här artikeln är ett exempel på hur Aftonbladet genom Breiviks manifest förstärker bilden av honom som en stereotyp, planerande massmördare. Man demoniserar Breivik på ett sätt som saknar täckning; hans manifest får stå som källa, även fast polisen sitter inne med uppgifter som de inte vill dela med sig av. I och med att Johan Fredriksen, Oslopolisens stabchef, väljer att inte kommentera de uppgifter han konfronteras med ger artikeln endast en vag föreställning om vad som verkligen skedde. Artikeln blir bara en del i uppmålningen av Breiviks persona, en förlängning av hur han själv beskriver sig i sitt manifest.

En annan aspekt av artikeln är hur Aftonbladet tar upp Breiviks förmodade rädsla. Till skillnad från de flesta andra artiklar från Aftonbladet, där man beskriver Breivik som ’iskall’ och likgiltig, beskriver man här, genom citering från hans manifest, hur han räknar med att behöva undertrycka sin rädsla genom den bombastiska musiken. Genom den beskrivningen skapar man en mer mångfacetterad bild av Breivik. När man avhumaniserar honom och ger honom egenskaper som känslokall och empatisaknande i vissa artiklar och i denna som en – i någon bemärkelse – mänsklig person blir bilden av honom diffus.

En del i Aftonbladets beskrivning av Breivik är de bilder man publicerar. Det är tydligt att man valt bilder där han agerar eller framställer sig själv på ett visst sätt. Man väljer här att offentliggöra bilder som återfinns i manifestet, vilket gör Breivik som ansvarig avsändare. I artikeln med rubriken ”Drevs av musiken” finns två bilder kopplade till texten. Den ena är tagen från en helikopter över Utøya där det går att se hur Breivik står vid ett strandbryn, omringad av censurerade, döda kroppar. Den andra bilden, en mindre bild på Breivik, är tagen från när han sitter i en bil på väg till häktet. Här möter han kameran med sin blick. På bilden ser han nöjd ut och utstrålar på något sätt en vinnarmentalitet, som att han utfört ett lyckat uppdrag. Enligt Fogde skapas en hierarkisk ordning i placeringen av bilder. Oftast läser man från vänster

till höger, där den viktigaste informationen kommer först⁵², och därigenom blir bilden av Breivik på Utøya mer betydelsefull. Vi anser här att bildernas samspel, där den ena bilden visar Breivik under dödsjutningarna på Utøya samt den när han framstår som nöjd förstärker bilden av honom som hänsynslös.

I sin nyhetsrapportering låter också Aftonbladet Breivik ha kommando. När publiceringen, både genom bild och text, sker på Breiviks villkor förlorar man autenticitet ur journalistisk aspekt. När Breiviks manifest citeras får hans budskap kanaliseras i Aftonbladet, vilket ger honom fritt spelrum, utan tidningens källkritik. I artikeln med rubriken ”Systemcell kan finnas i Sverige”, publicerad 26 juli, använder Aftonbladet en bild av Breivik från hans manifest. Här framträder han leende iklädd högtidskostym. Bilden är placerad i brödtexten och han framstår som framgångsrik, välvårdad och högt ansedd. Faktumet att Aftonbladet använder en bild från manifestet i sin nyhetsrapportering ger Breivik makt, i och med att Breivik själv arrangerat den bild Aftonbladet valt.

6.1.2 Dagens Nyheter

I artikeln med rubriken ”Det är ondskan själv här inne” beskrivs Breiviks häktningsförhandling och publicerades den 26 juli. I artikeln går det att läsa om det gigantiska folkhav som befann sig utanför Oslos tingsrätt och det kaos som uppstod. Det framgår även att Breivik hade vissa önskemål inför häktningsförhandlingen, bland annat att han ville läsa högt ur sitt manifest från en talarstol. De som får uttala sig i artikeln är dels privatpersoner som väntade utanför domstolen, och dels åklagaren Christian Hatlo.

Dagens Nyheter använder ett uttryckt citat från en civilperson som närvarar utanför Breiviks häktningsförhandlingar som citat. Att använda just det här citatet i rubriken blir missvisande i förhållande till vad som berättas, i och med att artikeln tar upp skedet i Breiviks häktesförhandlingar. Rubriken korrelerar alltså inte med det som står i brödtexten. Dagens Nyheter skapar här en mytbildning av gärningsmannen som person och skapar intresse för honom, något som givetvis finns hos allmänheten, men som inte ger en rättfärdig bild av

⁵² Fogde, 2010, s.182

honom som person. Vad rubriken tar upp är en ensidig bild av Breivik och även i brödtexten citeras också endast vissa valda citat som åklagare, domare och försvarsadvokat uttalar sig om.

Helen, civilperson utanför domstolen:

”Usch, egentligen är det hemskt att se på. Nu ger vi honom den uppmärksamhet han vill ha.”

Försvarsadvokat Geir Lippestad:

”Han verkar lugn. I hans huvud jobbar han för en revolution i Europa och det här är något han upplever som nödvändigt för att få till den.”

Dagens Nyheter använder alltså här civila personers röster tillsammans med byråkratiska personers utlåtanden för att måla upp en bild av hur Breivik är. Genom att låta just dessa personers yttranden kring Breivik som person stå som källor kan DN själva manövrera vilken bild av honom man ska lyfta fram. I nedre delen av tidningssidan finns ett citat från en elvaårig pojke, som överlevde attentatet på Utøya:

”Skjut mig inte, nu har du skjutit tillräckligt. Du har dödat min pappa, jag är för ung för att dö”.

Det här citatet, tillsammans med de andra, där han beskrivs som *lugn, planerande, målmedveten* och *självutnämnd* frälsare tillskriver Breivik vissa egenskaper. Bilden av Breivik som skapas av artikeln är att han är manisk, hänsynslös och empatisaknande.

I artikeln med rubriken ”Bedöms vara störd – inte sjuk” finns det flera aspekter att se närmare på. Artikeln, som publicerades den 26 juli, beskriver Breivik som person och även hans uppväxt. Dagens Nyheter kan konstatera att ett flertal experter i rättspsykiatri anser att Breivik inte är psykiskt sjuk – utan lider av personlighetsstörning.

I ingressen sätter Dagens Nyheter flera epitet på Breivik: ”Diplomatson, frimurare och samtidigt en iskall och beräknande politisk massmördare”. En faktaruta finns i anslutning till artikeln där man ger svar på Breiviks bakgrund, som uppväxt i en ”välmående stadsdel”, hans utbildning i företagsekonomi på handelsgymnasium, hans inkomst och att han är politiskt aktiv. Bilden i artikeln är hämtad från Breiviks manifest, där han är välklädd, framstår som framgångsrik och inte möter kameran med ögonen. I artikelns sätt att konstruera Breivik finns ett klassperspektiv. Det finns en vedertagen föreställning om att massmördare ofta tillhör underklassen eller haft en brokig eller traumatisk uppväxt. Genom att uppmåla honom som en del av överklassen, med – vad som beskrivs som – en normal uppväxt i ett välmående område skapas en kontrast till den stereotypa massmördaren. Ytterligare en komponent i Dagens Nyheter beskrivning av Breivik är hur man genom citat från Marianne Kristiansson, verksamhetschef på Rättsmedicinalverket, framställer honom som frisk:

”En person som lider av en psykisk sjukdom har inte kapaciteten att dölja det så länge eller genomföra en sådan här aktion. Det är i stället fråga om en gravt avvikande handling från en udda person. Men för att klarlägga vilka drivkrafter som legat bakom hans handlande skulle det behövas mer information.”

Genom detta citat, samt framställningen av honom som övre medelklass, styrker man bilden av honom som en unik gärningsman. Breivik blir genom denna artikel en gåta, som bryter mot de normer som ofta brukar förknippas med en brottsling.

Det går att identifiera samma mönster på en mikronivå. Dagens Nyheter ställer Breivik i relation till tidigare gärningsmän bakom olika attentat, bland annat skolskjutningar och bombattentat. Här visar man på skillnaden att de flesta attentatsmän ofta begår självmord efter dådet, men också att de har en benägenhet att vara psykiskt sjuka, något som Breivik inte uppges vara, enligt Pål Hartvig, seniorforskare på Komptenssentret för rättspsykiatri i Oslo.

”Det är fråga om en djävulsk planläggning. Allt har gått hans väg förutom att han missade den tidigare socialdemokratiska statsministern Gro Harlmen Brundtland med några timmar. Genomförandet tyder på en mycket målinriktad

person som inte var otillräckelig. Det mesta talar för att det inte är en fråga om vad vi i Norge kallar för sinnessjukdom, utan att han kommer att dömas till fängelse.”

Kontrasten mellan utlåtanden från de psykiatriska experterna och beskrivningarna av Breivik som en person från den övre medelklassen gör att DN konstruerar Breivik som en brottsling med unik bakgrund för ett sådant här typ av brott. Det finns inga variabler i hans uppväxt eller socioekonomiska bakgrund som pekar på att han rimligtvis skulle begå en sådan här typ av gärning. Genom det här skapar DN känslan att Breivik inte är en stereotyp brottsling, utan snarare, genom sina förutsättningar borde han mer sannolikt vara en skötsam medborgare. De olika komponenterna i artikeln, med Breiviks överklassbakgrund kontra attentatet på Utøya ger bilden av att de här dåden skulle kunna utföras av vem som helst; det finns inga specifika element hos en person för att våldföra sig på det här sättet. DN får alltså, genom den här artikeln, läsaren att implicit skapa känslor av att de ansedda, välbärgade och privilegierade medborgarna är lika benägna att begå brott som de med sämre socioekonomiska status. Eller att Breivik är ett undantag, ett unikt fall.

6.1.3 Expressen

I Expressens artikel med rubriken ”Bodde i Sverige”, publicerad 29 juli, finns flera delar i konstruerandet av Breivik där det går att se likheter med annan journalistisk rapportering. När Expressen, genom rubrik och bild, gör kopplingar mellan Breivik och Sverige går det att identifiera samma mönster som går att se inom den nöjesjournalistiska diskursen. Multimodaliteten mellan rubriken ”Bodde i Sverige” tillsammans med en bild, tagen från krogmiljö där han umgås med vänner skapar vissa intryck. Dessutom är bilden inte tagen i Sverige, men bildens relation till rubriken gör att man enkelt drar slutsatsen att bilden är tagen under Breiviks förmodade uppehålle i Sverige.

Beskrivningen av Breivik kan kännas igen, likt den när en superstjärna är på besök i Sverige. Ofta målar man då upp huvudpersonen som en exotisk injektion i Sveriges nöjesliv. Likt denna diskursiva praktik, där man upphöjer en person och genom det ger denne en exklusiv status får i Expressens artikel Breivik en liknande hög hierarkisk ordning. Expressen får alltså genom

rubriken ”Bodde i Sverige”, underrubriken ”Har varit i Karlstad” tillsammans med bilden, där Breivik finns i fokus, tillsammans med censurerade personer och bildtexten ”Festar med svenskar” ger honom någon sorts stjärnstatus. Vi anser att Expressen genom detta konstruerande ger Breivik tveksamma attribut. Den intertextualitet vi noterat, där artikelns semantiska uppbyggnad ger konnotationer till nöjesjournalistiken är problematisk. När Expressen målar upp Breivik som en person, vars exklusivitet, är värd att uppmärksamma blir konsekvensen att de våldsdåd han utfört blir marginaliserade, när man lägger fokus på hans person.

I artikeln med rubriken ”Iskylan i cellen”, publicerad 29 juli, går det återigen att identifiera tydliga mönster som vi noterat tidigare i hur Breivik konstrueras. Rubrik, bilder och ingress har ett tydligt samspel. Den centrala bilden, som visar en tom, kal fängelsecell på anstalten Ila ger konnotationer till ensamhet. Ingressen, anspelar på samma sak: ”Massmördaren visar inga känslor i fängelset” och tillsammans med rubriken ”Iskylan i cellen” blir den sammanställda bilden på makronivå, som Expressen konstruerar, att Breivik är helt likgiltig inför de dåd han utträttat och framstår som kontrollerad. Bilden som Expressen målar upp går att koppla till populärkulturens beskrivningar av seriemördare som planerande, empatilösa och hänsynslösa. Rasmussen skriver om hur medier tenderar att använda stereotypa karaktärsdrag för mördare från fiktionen,⁵³ vilket går att identifiera i den här artikeln med exempelvis beskrivningar av Breivik som ”iskall”, ”lugn” ”fasansfull”.

Även här handlar stora delar om hur Breivik framstår som ”lugn och samlad”, ”inga på tecken skuldkänslor” och ”nöjd”. Dessa beskrivningar återkommer ett flertal gånger i artikeln. Ett ansiktsporträtt av Breivik – taget från manifestet - som ingår i artikeln samspelar även den med texten som beskriver honom. Bilden ger intryck av att han är likgiltig; man inte ser några spår på att han är ångerfull, utan snarare som lugn, nöjd och samlad. En bildtext samt ett uttryckt citat i anslutning till bilden förstärker denna uppmålning av Breivik ytterligare. Det uttryckta citatet kommer från åklagaren Pål-Fredrik Hjort Kraby.

⁵³ Rasmussen, 2007, s.102

”Jag är förvånad att en person som har dödat så många människor inte är det minsta upprörd eller ångerfull”.

I artikeln framgår även att prästen Odd-Cato Kristiansen ska inleda terapisaamtal med Breivik och får därmed komma till tals. Kristiansen säger bland annat att det är hans svåraste uppdrag någonsin och att han kommer fråga Breivik, som en del av terapin, vem han är som utfört något så här fasansfullt. Dessa uttal förtydligar att detta är ett unikt fall och att det krävs specialtränad personal som arbetar med fallet. Det framgår att prästen ännu inte varit i kontakt med Breivik, men att han förbereder sig för att tala med honom. När Expressen låter Odd-Cato Kristiansen, en präst, komma till tals i en artikel där man beskriver Breiviks likgiltighet och ondska blir effekten att man målar upp Breivik som någon sorts antikrist.

6.1.4 Svenska Dagbladet

I artikeln med rubriken ”Ensam kamp mot ”förfallet”, publicerad 24 juli försöker man kartlägga Breiviks liv genom hans digitala efterlämningar. Ser man på artikeln ur makronivå känns de teman som lägger grunden för analysen – rubrik, underrubrik, bilder och ingress – osammanhängande. Efter att ha läst artikeln förstår man att rubriken syftar på Breiviks kamp mot vad han kallar islamiseringen av Europa. Tillsammans skapar rubrik och underrubrik ”Fremskrittspartiet kallar den tidigare medlemmen ”perifer” ändå bilden av Breivik som en ensamvarg med självuttalade ideologiska föreställningar. När Svenska Dagbladet i rubriken beskriver hur Breivik bedriver en ”ensam kamp” samtidigt som man i underrubriken kallar honom för en ”perifer” medlem av Fremskrittspartiet anser vi att det skapas en motsättning. Pratar man om en perifer person är det ofta någon som är skygg och passiv. Tillsammans med rubrikens utformning där orden ”ensam kamp” blir värdeladdade blir bilden av Breivik diffus.

På mikronivå går det tidigt i texten går det att identifiera en grad av intertextualitet när man jämför Breivik med Ted Kaczynski, som gjorde sig ökad i USA på 80- och 90-talet efter flera bombattentat. I Svenska Dagbladet gör man likheter mellan Breiviks och Kaczynskis tillvägagångssätt i och med att båda använt konstgödsel som sprängmedel. Implicit finns det

även andra likheter som inte skrivs ut. Likt Breivik författade även Kaczynski ett manifest där han gör uppror mot det samhälle han lever i. Mediebilderna av Kaczynski, som en oberäknelig galning, överförs genom Svenska Dagbladets liknelse implicit till Breivik och ger honom vissa egenskaper.

Svenska Dagbladet har genom tillgång till Breiviks Facebook-profil utgett information om hans intressen. Svenska Dagbladet väljer här vilken information från Breiviks Facebook-profil som skrivs ut. Genom detta kan de positionera Breivik utifrån hans vanor. När de skriver att han gillar tv-serier som Dexter och True Blood, serier som handlar om en seriemördare med brutala tillvägagångssätt och en där vampyrer mördar människor, i relation till hans dåd skapar man en specifik positionering av Breivik. Artikeln i övrigt koncentrerar sig till stor del på Breiviks politiska bana, där han lämnat flera politiska organisationer på grund av sin extremism; inga partier delar hans starka ideologier. Genom detta framstår han som en ensamvarg, där hans syn på samhället inte delas av någon av de organisationer han sökt sig till. Svenska Dagbladet målar alltså upp en viss bild av Breivik. När man till stora delar av artikeln beskriver Breivik som en högerextrem enstöring, kan man tillsammans med informationen på hans Facebook-profil själv välja vilka typer av egenskaper man vill tillge honom, hur man vill att han framställs. När man väljer dessa typer av tv-serier som han gillar, när det finns flera andra att välja på, vinklar Svenska Dagbladet bilden av honom genom självvalda referenser.

I tidningarnas nyhetsrapportering går det att identifiera både skillnader och likheter. Den tydligaste likheten är hur samtliga av tidningarna som genomgått analysen är benägna att ta grepp om Breivik som person. Genom hänvisningar till hans bakgrund, uppväxt i medelklassmiljö, skapar man bilden av honom som en unik brottsling. Tidningarnas beskrivningar kan förmodas botten i en hausse kring Breivik. En skillnad vi iakttagit är hur de båda kvällstidningarna vi analyserat oftare använder sig av värdeladdade ord i sin beskrivning av Breivik. Detta korrelerar med Hadenius och Weibull slutsatser kring kvällspressens kontra dagspressens utformning av nyheter.⁵⁴

⁵⁴ Hadenius m.fl. 2009, s.136

6.2 Kopplingar till Sverige

Det här avsnittet tar upp hur tidningarna kopplar Breiviks dåd till Sverige. Analysen utgår från hur Sverige beskrivs i nyhetsartiklarna samt hur man målar upp hotet mot Sverige som närvarande.

6.2.1 Aftonbladet

Artikeln, med rubriken ”Han är fixerad – vid Sverige” är publicerad 28 juli. Här framkommer det att Svenska säkerhetspolisen (Säpo) söker Breiviks eventuella länkar till högerextrema grupper i Sverige. Här anser vi att rubriken ger en bild av att Breivik explicit är ett hot mot det svenska samhället. I artikeln är det svårt att finna sanningsenlig information som styrker rubrikens påstående.

Aftonbladet motiverar artikeln genom att Breivik nämner orden *Sverige* och *svenskarna* 384 gånger. I artikelns bildsättning, som tar upp stor plats, ser man Breivik stirrandes bort från kameran och framstår som fokuserad och målmedveten. Med underrubriken ”Säpo analyserar Breiviks hat i manifestet” byggs detta hot på ytterligare; med orden ”hat” tillsammans med ”Sverige” i ingress och rubrik ger den sammanställda bilden att Sverige riskerar att drabbas av ett liknande attentat, att det finns ett reellt hot mot det svenska samhället. På makronivå konstruerar alltså Aftonbladet att bygga upp hotbilden mot det svenska samhället. Genom sensationell rubrik, värdeladdade ord och bild anser vi att Aftonbladet spär på en rädsla som man kan förvänta finnas efter Breiviks attentat.

På mikronivå dementeras det framträdande hotet som vi kunde se i den övergripande analysen. Här framkommer det att Säpo – som citeras i artikeln - inte ser några kopplingar till svenska aktörer.

”Än så länge har vi inte sett några kopplingar till svenska aktörer men vi tittar på det här ur många olika infallsvinklar. Vissa delar av arbetet är klart medan andra pågår”, säger Sara Kvarnström, pressansvarig på Säpo.

Vi anser att det här uttalet, kopplat till rubriken ”Han är fixerad – vid Sverige” ger en osammanhängande bild av Breiviks intressen för Sverige. Vi anser här att Aftonbladet bygger upp ett hot som saknar verklig grund. Det framgår i brödtexten att hotbildsnivån mot Sverige inte har justerats efter Breiviks dåd. I artikeln väljer man att publicera citat från Breiviks manifest. Till exempel:

”Landet som gav oss Bergman, ABBA och Volvo kommer att bli känt som norra Europas Bosnien, och den ’svenska modellen’ kommer sluta beundras och bli en varning mot ideologiskt vansinne”.

När Aftonbladet väljer att skriva ut detta citat som berör Sverige skapar man en bild av hotet som närvarande. Här finns komponenter som svenskar kan känna igen sig i. Genom detta blir annan information Breivik nämnt i sitt manifest marginaliserat. Faktum är att han i manifestet inte lägger enorm vikt vid Sverige, utan snarare ser på Europa ur ett helhetsperspektiv, vilket – om man läser artikeln – blir svårförstått. Artikeln ger sken av att Sverige i någon mån är centralt för hans hat mot mångkulturalismen.

Även om Säpo uttalar sig om att de inte sett några kopplingar till svenska aktörer, så låter ändå Aftonbladet Ulf Bjereld, professor i statsvetenskap, göra ett uttalande angående Breiviks Sverigeanknytning.

”Jag vet att Sverige provocerar de här kretsarna genom den explicita mångkulturalismen, som bland annat Mona Sahlin representerat. Men även genom att det har varit svårt för främlingsfientliga partier att få fotfäste här, medan de har haft stora framgångar runt om i Europa.”

I Bjerelds uttalande, där flera värdeladdade ord förekommer: *främlingsfientliga partier att få fotfäste*, *Sverige provocerar* och *explicit mångkulturalism* och *stora framgångar runt om i Europa* skapas en bild av en rådande kamp från högerextrema grupper att komma till makten. Att Mona Sahlin förekommer i uttalandet gör att fler människor kan relatera till kontexten och

skapar en närhet till den politiska beskrivningen. Aftonbladet skapar en bild av den organiserade politiska högerextremismen som strävande efter makten. Det skapas en vi-mot-dem-känsla, där 'vi' är det svenska demokratiska samhället och 'dem' är extremisterna som vill annektera samhället genom anarkistiska tillvägagångssätt. Genom att använda uttalanden från Bjereld, kontra Säpos yttranden kring den icke befintliga Sverigekopplingen blir hotet mer närvarande, än om man endast hade använt informationen från Säpo, där de dementerar om det finns en akut hotbild mot det svenska samhället.

6.2.2 Dagens Nyheter

Artikeln med rubriken "Europeisk polis satsar mot extremistgrupper", publicerad 25 juli, har ett tydligare globalt perspektiv än de andra artiklar vi analyserat. Här beskriver DN de insatser Europol gör för att blottlägga extremistiska grupper inom Europas gränser. I ingressen kan man läsa:

"Hotet från andra extrema grupper än islamistiska behöver kartläggas bättre, konstaterar den europeiska Europol och erbjuder de nordiska länderna experthjälp".

Genom en makroanalys går det att se hur Dagens Nyheter skapar en vedertagen bild om att islamistiska extremistgrupper varit det största hotet mot det europeiska samhället, kopplat till terrorism. Här kan man implicit avläsa att det tidigare varit islamistiska extremister som stått bakom liknande dåd. Något som inte stämmer, enligt en studie från Europol utfördes endast 0,34 procent av alla terrordåd i Europa 2006-2009 av personer med muslimsk bakgrund.⁵⁵

⁵⁵ Europol, 2011

Sören Pedersen, presstalesman för Europol får uttala sig kring vilka insatser som görs.

”Det är viktigt att ha fortsatt fokus på islamistiska grupperingar. Men mot bakgrund av de förskräckliga handlingarna i Oslo behövs en total överblick även över andra extrema miljöer”, säger Sören Pedersen.

Dagens Nyheter skapar, genom sitt sätt att beskriva Europols insatser, en cementerad bild av islamismen som orsak till hot mot Europa. När vi läser av artikeln på makronivå får vi intrycket av att högerextremismen är ett nytt hot, som tidigare legat i periferin. Statistiken från Europol visar dock att högerextremister är skyldiga till fler terrordåd än vad islamister är. Framför allt är etniska separatister överrepresenterade vad gäller terrordåd i Europa.⁵⁶ Något som Dagens Nyheter inte ens väljer att skriva ut; här påbygger man istället den mediala bilden, likt Powells forskning förklarat, att islamistiska krafter ligger bakom de flesta terrordåd.⁵⁷

I uppslaget finns det två artiklar som får dela utrymme, och därmed återfinns det även två rubriker där den översta förklarar att europeisk polis satsar mot extremistgrupper och den under, med rubriken ”Åkesson besvärad över beröm från Breivik” att Jimmie Åkesson, Sverigedemokraternas partiledare, ser problematiskt över Breiviks hyllning till partiet. Genom den här placeringen av artiklar anser vi att det skapas en underförstådd korrelation mellan artiklarna. I och med att båda innefattar Breivik på ett eller annat sätt skapas en missvisande bild av det aktuella läget; det blir enkelt att göra kopplingen av Sverigedemokraterna som en extremistgrupp, istället för ett organiserat politiskt parti. De blir implicit inplacerade i extremistgruppernas kontext. Vi tänker oss det här artikeluppslaget kan skapa felaktiga konnotationer för den generiska tidningsläsaren. Artikeln om Sverigedemokraterna, i relation till den om europisk polis satsningar mot extremgrupper blir malplacerad. Det finns inga egentliga samband mellan de två artiklarna, men placeringen av dem ändå skapar en anknytning till varandra.

⁵⁶ Europol, 2011

⁵⁷ Powell, 2011, s. 107

Ser man på artikeln med rubriken ”Europeisk polis satsar mot extremistgrupper” på mikronivå finner man flera motsättningar mot den bild artikeln ger genom makroanalysen. Här finns flera exempel där man minskar hotet från högerextremister. Bland annat textstycket:

”Av en rapport som Europol gav ut tidigare i år framgår att antalet attentat som utförs av högerextrema grupper har varit få i Europa de senaste åren och att grupperna framför allt är aktiva på internet”.

Ställer man det här i relation till vad Dagens Nyheter konstruerar i rubrik och ingress blir den aktuella hotbilden tvetydig. Artikelns helhet blir motsägelsefull när man både implicit gör islamistiska grupper som mest hotfulla, samtidigt som man lyfter fram högerextremismen som ett nytt närvarande hot. Vi anser att Dagens Nyheter, i den här artikeln, målar upp ett missvisande aktuellt läge för hotbilden mot Europa. Det finns ingen sammanhängande faktiskt bakgrund när man både presenterar högerextremismen som ett nytt hot, men sedan – i någon mån – avfärdar den. Även implikationen om att islamistiska grupper är de som vanligtvis ligger bakom terroråd i Europa bidrar till artikelns svaga tillförlitlighet.

6.2.3 Expressen

Artikeln med rubriken ”Bodde i Sverige” är publicerad den 29 juli. Vi använder även den här artikeln under punkten 6.1.3, där vi analyserar artikelns utformning på makronivå och då kopplat till ”Beskrivningen av Breivik”. På mikronivå kommer vi däremot analysera hur Expressen gör kopplingar till Sverige. I artikeln går det att spåra drag av intertextualitet och spekulationer. Med ingressen:

”Breiviks högerextrema åsikter utvecklades under hans tid i landet”

hänvisar Expressen senare i brödtexten till Searchlights redaktör Nick Lowes, samt ett foruminlägg där Breivik skrivit att han bor i Sverige. Nick Lowes citeras:

”... men det verkar som att det mesta av hans politiska utveckling skedde när han bodde i Sverige. De webbsidor han besökte i Sverige var mycket extrema”.

Expressen drar alltså sin slutsats, och baserar sitt underliggande fakta, på vad Breivik skrivit om sitt uppehålle, vilket nödvändigtvis inte behöver stämma, på ett internetforum samt vad Nick Lowes, vars uppgifter inte underbyggs av fakta, säger. Dessa komponenter, anser vi, ökar graden av spekulation. Det är alltså två bristfälliga källor som artikeln grundas på; vi ifrågasätter inte Searchlights trovärdighet, men vi anser att Nick Lowest och Expressens slutsats, att Breivik utvecklade sina högerextrema åsikter i Sverige grundat på att han besökte extrema webbsidor är svag. Den tes Expressen i någon mån utgår från, baserat på koherensen mellan rubriken ”Bodde i Sverige” och innehållet i artikeln, blir bristfällig.

Det går även att se hur Expressen i artikeln, genom kopplingarna de gör till Sverige, målar upp ett eventuellt hot mot Sverige. Återigen är det en bristfällig faktagrund, där syftet endast verkar vara att skapa en närhet till Breivik genom lösa Sverigekopplingar, vilket vi varit inne på tidigare. Här hänvisar man till hur Breivik hämtat ut sprängmedel hos en leverantör i Karlstad utan hänvisning till någon källa.

”... Anders Behring Breivik beställde aluminiumpulver som skulle levereras till ett utlämningsställe i Karlstad. Pulvret som levererades till den svenska adressen skulle användas för att tillverka bomber. Det framgår inte om Karlstad också är den ort han ska ha varit bosatt på i Sverige”.

Vi tänker oss att Expressen använder den här typen av retorik för att konstruera en nerv av närhet till gärningsmannen och därigenom uppfylla deras huvudsakliga uppgift som kvällstidning: sälja lösnummer.⁵⁸ Likt de andra tidningarna vi analyserat använder man även utvalda delar av Breiviks manifest som källa. Det går att se hur manifestet används, och ofta utvalda delar av det, för att kunna vinkla artikeln på ett visst sätt och öka dess relevans. Expressen lyfter ut hur Breivik pekar ut svenska kärnkraftverk och oljeraffinaderier som

⁵⁸ Hadenius, Weibull, m.fl. 2008, s.134

möjliga mål för attacker. Man refererar även till manifestet i hur han attackerar Feministiskt initiativs före detta partiledare Gudrun Schyman och partiets politik. När Expressen endast citerar en liten del av Breiviks ord ur hans manifest blir det en ensidig bild av en helhet och marginaliserar annan information, vilket kan skapa en missvisande bild av sanningen och ökar graden av spekulation som är en följd av att information saknas.

6.2.4 Svenska Dagbladet

Svenska Dagbladets artikel med rubriken ”Säpo granskar terrorismmanifest”, från den 25 juli behandlar bland annat frågor om högerextrema organisationer planterade i Sverige och hur det framgår i Breiviks manifest. Man plockar även ut stycken ur manifestet samt beskriver viktiga delar av det, för att ge läsaren en bild av vad manifestet handlar om. Artikeln breder ut sig över ett helt uppslag och ger plats åt fyra olika bilder. En bild är betydligt större än de andra och visar hur personal från räddningstjänsten arbetar, efter sprängningen vid regeringsbyggnaden i centrala Oslo. Det är en stark bild som visar hur stora delar av Grubbegata är ödelagd och att stora materiella värden är förstörda. De andra bilderna består av ett flygfoto av Breivik under dödsdjutningarna på Utøya, framsidan på Breiviks manifest samt en bild som illustrerar ett polistillslag mot en misstänkt person med terrorkoppling.

De fyra bilderna samverkar med varandra och även med artikelns innehåll. Vi anser att bilderna tillsammans förstärker innebörden av nyhetsartikeln, att Breiviks attentat mot Norge, och det norska samhället, är de värsta angreppen som hänt i Norge sedan andra världskriget. SvD lyfter även ut ett citat och en faktagrund från brödtexten och gör dessa iögonfallande, båda dessa uttryck återfinns i Breiviks manifest.

”Jag låter ganska självtröstande då och då och gillar inte att erkänna att jag har fel.”

och

”10 magasin med plats för 30 skott vardera, med ett tillägg för att snabbt ladda om beställde massmördaren i januari i år.”

Dessa uttryck bygger på beskrivningen av Breivik som planerande, målmedveten och hänsynslös. Att hans ideologiska övertygelser är de rätta, hans hat mot mångkultur och kulturmarxism är rättfärdigad, och att han är benägen att vidta radikala åtgärder för att uppnå sitt ideal.

I ingressen beskriver Svenska Dagbladet Breiviks manifest som ”en handbok för terrorister”. Tittar man på artikeln i stort, finns flera beskrivningar av Breivik som ”massmördare”, vilket skapar en tydlig kontrast till ordet terrorist. Enligt Nationalencyklopedin⁵⁹ beskrivs terrorism: ”våldshandlingar som är politiskt betingade och syftar till att påverka samhället eller ett lands politik utan hänsyn till om oskyldiga drabbas.” När man till en början beskriver manifestet som en handbok för terrorister och senare kallar Breivik för en massmördare blir bilden av honom tvetydig. Tidigare har terrorism konnoterats till – vad vi erfar – islamistiska våldsdåd. I Kimberly A Powells kommunikationsstudie *Framing Islam: An Analysis of U.S. Media Coverage of Terrorism Since 9/11* beskriver hon hur den amerikanska medierapporteringen ofta kopplar terroristiska dåd till orientalism och ’a culture of fear of Islam’.⁶⁰ I relation till Powells studie får Svenska Dagbladets artikel ”Säpo granskar terrormanifest” nya innebörder. Terrorism är ju ett begrepp som de facto är religiöst och geografiskt oladdat men blir i regi av Svenska Dagbladet något man inte kopplar till Breivik när man titulerar honom ’massmördare’ istället för terrorist. Vi ser hans dåd som i allra högsta grad terroristiska; dels en attack mot det norska regeringskvarteret och dels skjutningarna mot ett politiskt parti ungdomsrörelse. Därigenom bör han kallas terrorist. När Svenska Dagbladet skriver att Breivik ”... erkänt terrordåden i Oslo och på Utøya” men i beskrivningen ger honom epitetet massmördare ger man uttryck för en politisk korrekthet. Den naturliga ekvationen, att Breivik genom de handlingar han utfört, kopplat till Nationalencyklopedins beskrivning om terrorism, är att den adekvata beskrivningen av honom borde vara terrorist. Vi anser att Svenska Dagbladet genom detta skapar en tvetydig bild av Breivik.

⁵⁹ Nationalencyklopedin (ne.se) sökord: *terrorism*

⁶⁰ A.Powell, 2011, s.105

På mikronivå går det också att identifiera flera kopplingar till Sverige. Svenska Dagbladet gör ett utdrag från manifestet i artikeln:

”Jag skulle personligen ranka Sverige som det troligtvis mest totalitära och politiskt kuvade landet i hela västvärlden 2009”.

Det man kan tyda av detta är att Breivik, i allra högsta grad, ogillar svensk invandringspolitik och att detta bygger på hotbilden mot Sverige, och som indirekt gör Sverige till en måltavla för liknande terroristangrepp. Vidare i artikeln framgår det att Säpo kan konstatera att det finns guider i manifestet om hur man tillverkar bomber och hur en storskalig mjältbrandsattack som bland annat skulle kunna ta livet av 9000 svenskar, skulle kunna gå till. Även en kartläggning av möjliga strategiska militära mål i Sverige återfinns i manifestet och bygger samtidigt på hotbilden mot Sverige ytterligare. Svenska Dagbladet använder alltså till stora delar Breiviks manifest för att konstruera en hotbild – från bland annat högerextrema organisationer – mot det svenska samhället. Utifrån detta konstaterande kan man dra vissa slutsatser, bland annat att Breivik hade som mål att få största möjliga spridning på sitt manifest och sina ideologier. Svenska Dagbladet sprider därigenom hans budskap indirekt, i och med att man plockar ut vissa delar och citat från Breiviks manifest och publicerar det i sin nyhetsrapportering.

En tydlig likhet mellan tidningarna som analyserats är hur Säpo fått uttala sig. Det går även att se hur tidningarna beskriver ett explicit eller implicit hot mot även det svenska samhället. Dessa slutsatser kan dels kopplas till den geografiska närhet Sverige har till Norge, och dels de kulturella likheter länderna har. Vi har svårt att se skillnader i hur tidningarna kopplar attentaten Oslo och på Utøya till Sverige. Det framgår genom analysen att samtliga tidningar har en benägenhet att beskriva ett rådande hot mot Sverige, och ofta med svaga kopplingar.

6.3 Grad av spekulatio

I denna tredje del av analysen ser vi närmare på hur graden av spekulatio är närvarande i nyhetsartiklarna från tidningarna. Vem som får uttala sig och vilka källor som används blir utgångsfrågor.

6.3.1 Aftonbladet

Artikeln med rubriken ”Systemcell kan finnas i Sverige” är publicerad 26 juli, och tar grepp om Breiviks uttalanden kring en förmodat organiserat högerextremt nätverk som han ingått i. Genom Aftonbladets utformning av artikeln framgår det att det finns kopplingar till Sverige. Rubriken, tillsammans med det uttryckta citatet ”Går inte att utesluta medhjälpare” samt övrrubriken ”Säkerhetspolisen jagar Breiviks eventuella kumpaner och allierade” i en bredvidliggande ruta där två terrorforskare får uttala sig skapar en bild av ett rådande hot mot Sverige. Vi anser här att Aftonbladet målar man upp en hotbild mot det svenska samhället rent baserat på spekulatio. Rubriken är utformad på ett sådant sätt att den givetvis dels ska leda till läsning men dels att de också genom dess värdeladdning skapar en bild av att Sverige också är hotat av högerextremistiska attacker. De nämnda komponenter, som går att identifiera på makronivå skapar tillsammans med ett stycke i ingressen

”Nu utreder polisen kopplingar till andra våldsbenägna grupperingar – bland annat i Sverige”

bilden av det finns formationer i Sverige som delar Breiviks ideologier och utgör fara. En stor bild, som täcker hela uppslaget, illustrerar den skada bombningen mot centrala Oslo gjort, där regeringsbyggnaden liknar ett rivningsobjekt med utblåsta fönster och allmän oreda. I texten finns en bild på Breivik, som återfinns i hans manifest. Här framträder Breivik med smoking. På bilden framstår han som ordningsam, nöjd och ansvarstagande. Alla dessa beståndsdelar gör att Aftonbladet konstruerar bilden av Sverige som ett möjligt mål för ett liknande attentat.

I brödtexten av artikeln låter man åklagaren och försvarsadvokaten i Breiviks mål uttala sig om möjligheten att en högerextremistisk cell finns i Sverige. I ett citat refererar försvarsadvokaten Geir Lippestad till Breiviks utsagor:

”Det han har sagt är att det finns två celler i Norge. Och någon eller några celler i Europa”.

Kopplar man det här citatet till rubriken kan man visa på en hög grad av spekulation i Aftonbladets utformning av artikeln. Man låter även experter, Magnus Ranstorp, terrorexpert och professor vid Försvarshögskolan samt Anna-Lena Lodenius, författare och expert på högerextremism svara på frågor om en eventuell organiserad högerextremistisk cell i Sverige. De frågor som ställs berör huruvida en högerextremistisk organiserad terroristcell finns i Sverige, och hur om ett liknande scenario som det som hände i Oslo och på Utøya skulle kunna ske i Sverige. Frågorna som ställs:

”Kan en person som Anders Behring Breivik slå till här?” och ”Finns det högerextrema terrorister som stödjer Breiviks attentat i Sverige?”

anser vi, är i hög grad ledande och ger artikeln mer spekulativa dimensioner. Svar som ”det går inte att utesluta” och ”jag tror en sådan individ kan uppstå i Sverige” ger ingen vattentät journalistik utan bygger snarare upp ett spekulativt hot mot det svenska samhället. När Aftonbladet använder dessa experter för att höja graden av objektivitet blir snarare trovärdigheten mer bristfällig genom att de svar som publiceras saknar en faktisk täckning. Även det uttryckta citatet i artikeln ”Systercell kan finnas i Sverige”: ”Går inte att utesluta medhjälpare” bidrar även det till artikeln som spekulerande; det som faktiskt sägs – och som Aftonbladet lyfter fram – menar vi saknar nyhetsvärde i bemärkelsen att det inte egentligen går att koppla till den faktiska verkligheten.

6.3.2 Dagens Nyheter

Artikeln med rubriken ”Hade kontakt med extremister”, som är publicerad 27 juli, behandlar Breiviks eventuella kontakter med det engelska högerextrema nätverket English defence league (EDL).

Bilderna i artikeln, en på Breivik i en bil på väg till häktningsförhandlingarna där han ser kontrollerad och framåtblickande ut, samt en på demonstrerande medlemmar ur EDL, skickar tillsammans med rubrik, ingress och uttryckta citat vissa signaler. Tillsammans med det uttryckta citatet från en källa inom EDL

”Jag antar att det finns de i EDL som är ganska imponerade av honom”

och ett stycke ur ingressen

”Flera medlemmar ur organisationen har haft kontakt med den norske terroristen. Han var också medlem i organisationens norska gren – men blev utslängd”

konstrueras Breivik som en aktivt, nätverkande person med målmedvetenhet. Dagens Nyheter sätter utformningen av artikeln, på makronivå, tillskriver alltså Breivik handlingskraft och en ambition för förändring.

I brödtexten handlar den centrala delen av artikeln om hur Breivik haft kontakt – och ingått i – den högerextrema organisationen EDL. Organisationen grundades 2009 och är motståndare till vad de anser vara spridningen av islamisering, sharialagar och islamistisk extremism i England. Organisationen verkar främst genom gatudemonstrationer.

I artikeln citeras en källa inom EDL, som förblir anonym.

”Jag pratade med honom ett par gånger på Facebook och han är extremt intelligent och välartikulerad och väldigt vänlig”.

”Han har förmågan att framställa sig själv i bra dager och jag antar att det finns de i EDL som är ganska imponerade av honom. Det är som med Hitler, att han var hypnotisk. Den här killen hade samma effekt”.

Källan, som uttalat detta till den brittiska tidningen Daily Telegraph uppges vara högt uppsatt inom EDL och berättar hur han haft kontakt med Breivik under 2010. Vi ställer oss skeptiska till att denna källa får stå som sanningssägare i Dagens Nyheters artikel. Själva uttalandena blir såklart häpnadsväckande i kontrast till Breiviks gärningar, men här låter Dagens Nyheter källan som citeras bli artikelns huvudsakliga faktagrund. Att forma ett uppslag med en anonym källa som enda grund anser vi sänker graden av objektivitet. Genom att publicera en sådan här typ av artikel, med hänvisningar till individer från högerextrema organisationer som uppenbarligen delar Breiviks åsikter om islamiseringen av Europa, utan uttalanden från mer trovärdiga källor, exempelvis polis, anser vi att Dagens Nyheter sänker sin trovärdighet. Artikeln kring Breiviks deltagande i högerextrema organisationer blir genom detta spekulativ.

6.3.3 Expressen

Artikeln med rubriken ”Målen i Sverige”, som är publicerad 25 juli, behandlar den del av Breiviks manifest där han skriver om kärnkraftverk och oljeraffinaderier som tänkbara mål för en attack. Bildsättningen är en Sverigekarta, samt bilder på några av de mål för attentat han nämner i manifestet. Rubrik, underrubrik, ingress och bilderna samverkar. Underrubriken ”Oljeraffinaderier och kärnkraftverk pekade ut av terroristen” och stycket

”Här är Anders Behring Breiviks terrormåltavlor i Sverige”

i ingressen ger bilden av hotet mot svenska oljeraffinaderier och kärnkraftverk som akut. I Expressens utformning av artikeln går på makronivå att identifiera värdeladdade ord och

sensationalism. Nohrstedt skriver att medias diskursiva mekanismer är tongivande för uppbyggandet av 'the culture of fear'⁶¹ vilket analysen på makronivå kan bekräfta.

I artikeln hämtas fakta från Breiviks manifest. Det nämns i artikeln hur han pekar ut både kärnkraftverk samt oljeraffinaderier som lämpliga mål för en attack för att skada ett lands ekonomi. Den information som lämnas utanför artikeln, och som Breivik tar upp i sitt manifest, är hans beskrivning av flera av övriga Europas kärnkraftverk som lämpliga mål för en attack. Ungefär femton länder nämns i manifestet, bland annat Frankrike, Tyskland, Spanien och Storbritannien – flera med högre antal kärnkraftverk i bruk än i Sverige. Artikeln ger sken av att Sverige i någon mån är det land som står under det största hotet för en sådan här attack. Till exempel:

”Norges värsta massmördare genom tiderna hade också en plan för Sverige.”

och

”Kärnkraftverken och flera oljeraffinaderier i Sverige är med på hans terrorlista.”

Expressen skriver också ut information om vilken skada en attack skulle tänkas göra, något som dels ökar hotbilden mot det svenska samhället, och dels skapar en skev bild av vad Breivik beskriver i sitt manifest. När man använder ”De svenska måltavlorna som Anders Behring Breivik skriver om i sitt manifest” som bildtext, marginaliserar man de andra länder som nämns och gör Sverige till en central punkt för en sådan här typ av attack. Det som egentligen står skrivet i manifestet är information kring kärnkraftverken och oljeraffinaderierna och ett tillvägagångssätt för en attack mot dem. En sådan attack ingår inte i hans plan, utan är något han endast beskriver för att ge exempel på lämpliga attacker för att 'störa regimen'. Därför blir Expressens artikel i högre grad spekulativ än sanningsbeskrivande. I artikeln framstår det som att Sverige är unikt som mål för attack och att Breivik på något sätt fokuserar på landet. Sanningen

⁶¹ Nohrstedt, 2010, s.37

är, som står skrivet i manifestet, att hela beskrivningen är allmängiltig och pekar inte ut Sverige som ett specifikt mål:

”Fear, turmoil, violence and economic collapse would accompany such a breakdown (after the successful implementation of “Operation Regime Ender”) providing perfect conditions for fostering radical change (coup d’état).”⁶²

I och med sin koncentration kring de svenska oljeraffinaderierna och kärnkraftverk får man lätt intrycket av att Sverige är ett unikt mål. Expressens artikel ger sken av detta när man synliggör de svenska målen med bilder och information, medan man inte ens nämner övriga länder – med långt fler kärnkraftverk och oljeraffinaderier än Sverige. Det kan givetvis motiveras med att Expressen är en svensk tidning med nationala intressen, men den skeva bilden som ändå skapas ser vi som häpnadsväckande. Expressen konstruerar genom artikeln ett hot som egentligen inte är unikt för Sverige, utan - om något – en risk för alla av de europeiska länderna Breivik omtalar.

6.3.4 Svenska Dagbladet

Artikeln, med rubriken ”Attentaten liknar inget annat” är publicerad 24 juli. Alltså bara två dagar efter attentaten ägde rum. På makronivå går det tydligt att se hur bild, rubrik och ingress inte samspelar med varandra. De sänder olika budskap. Över rubriken ligger tre bilder placerade. Första bilden är på Eric Harris och Dylan Klebold, skyldiga för att ha döda 13 skolelever på Columbia High School. Den andra bilden visar gripandet av Timothy McVeigh, som 1995 dödade 168 personer i Oklahoma med ett bombattentat. Den tredje visar en bombad byggnad. Ingressen lyder:

”Massakern och bombattentatet i Norge kan ha inspirerats av två av de allra värsta attackerna i sitt slag i modern historia, skolskjutningen i Columbine och sprängningen i Oklahoma City. Men våldsexperten Alan Lipman anser att dådet i Norge är unikt i både omfattning och metod.”

⁶² Breivik, 2011, s.1031

Svenska Dagbladet skapar här en motsägelse, när man först publicerar bilderna på andra attentat, en skolskjutning och en bombning. Man skriver även i ingressen att attentaten mot Norge kan ha inspirerats av dessa. Sedan avfärdar man liknelserna i rubriken som säger att ”Attentaten liknar inget annat” och även senare i ingressen där Lipman anser att attentaten i Norge skiljer sig från liknande våldsdåd. Den typografiska utformningen, anser vi alltså, ger ett tvetydigt budskap som är svårbegripligt.

På mikronivå går det att se hur Svenska Dagbladet ger en ensidig bild av förklaringarna till Breiviks våldsdåd. I artikeln får den amerikanske våldsforskaren Alan Lipman komma till tals. Vi anser att hans uttalanden om attentaten blir omotiverade och spekulativa. När nyhetsrapporteringen ligger så tätt inpå själva dådet, och själva kartläggningen av Breivik och hans motiv inte är fastställda är det svårt att ta grepp om händelsen och sätta den i ett samhällsperspektiv. Alan Lipman, drar i artikeln paralleller till dåd i USA, men vi ser dessa kopplingar som problematiska. Här tas viktiga aspekter inte i beaktning. Det finns dimensioner av dåden som han tar upp som exempel som är svåra att jämföra med de Breivik utfört. Alan Lipman:

”Enligt hans sida på Facebook var Behring Breivik jaktintresserad, något som kan förklara hans lugn på Utøya. Attentatet tycks annars vara en kombination av två av de värsta massmorden i USA, Columbine och Oklahoma City.”

Vi anser att det här citatet är en förenklad förklaring till Breiviks motiv. Att hans lugn i skjutningarna på Utøya skulle vara en följd av hans intresse för jakt anser vi vara en för enkel slutsats. Det blir paradoxalt när Svenska Dagbladet skrivit åtskilliga artiklar, bland annat kring Breiviks förmodade psykiska störningar och här låter Lipman dra egna slutsatser som kontrasterar Svenska Dagbladets tidigare beskrivningar av Breivik. Dessutom, när Lipman gör kopplingar till våldsdåden i USA, tas inga samhällsperspektiv på de kulturella skillnader som faktiskt existerar i de demografiska aspekterna. Skillnaderna på det amerikanska samhället och det norska samhället är de facto stora, samt de motiv och ideologiska övertygelser gärningsmännen haft. Kopplingen blir onyanserad och verkar endast göras för att det just är

ungdomar som mördats i en skjutning samt bombningar som gjorts med politiska motiv. Det går även att se kontraster i rubrik och text. ”Attentaten liknar inget annat” kopplat till citatet ovan skapar en obalans och gör artikeln tvetydig. När jämförelsen väl görs, Breiviks dåd och kopplingarna till Oklahoma-attentaten och skolskjutningarna i Columbine, vilket också genomsyrar hela artikeln blir rubriken missvisande.

I artikeln skriver också Svenska Dagbladet om gärningsmännen bakom skolskjutningarna i Columbine, och förklaringen bakom deras dåd:

”Skolkamraterna Dylan Klebold och Eric Harris var enstöringar som gjort gemensam sak och enats i sitt hat för systemet, sin vurm för våldsamma videospel och sina sympatier med nazistisk koppling.”

Detta är inget citat från Lipman, utan något som skrivits ut i brödtexten av artikelförfattaren. Att skylla våldsdåd på våldsamma dator- eller tv-spel är en enkel kvällstidningsmetodik och har falsifierats av flertalet forskare, bland annat i rapporten *Våldsamma datorspel och aggression – en översikt av forskningen 2000-2011*, publicerad av Statens Medieråd. Just därför blir denna orsak och verkan-kausaltitet missvisande och skapar bristande objektivitet i Svenska Dagbladets nyhetsrapportering.

Genom artikelns frekventa användande av Lipman som ende sanningssägare anser vi att den blir ensidig och onyanserad. Kopplingarna som görs till de amerikanska dåden känns vaga och artikelförfattarens egna föreställningar kring bakomliggande motiv gör artikeln mer spekulativ. Svenska Dagbladet skapar i artikeln en skev bild av händelserna i Oslo och på Utøya genom dessa kopplingar; de enkla slutsatserna känns stundtals plumpa och Lipmans uttalanden borde få mötas av andra synpunkter för att skapa en mer balanserad bild och öka graden av objektivitet i artikeln.

Genom analysen framgår det att samtliga av tidningarna låter Breivik citeras från sitt manifest. I flera av fallen bygger även tidningarna artiklar kring ett visst uttalande som Breivik skrivit i manifestet. Flera olika personer får uttala sig i artiklarna från tidningarna vi analyserat. Allt från

medlemmar ur högerextrema organisationer till präster och terrorexperter. Det här, anser vi, visar på det unika i fallet. Graden av spekulation skiljer sig inte avsevärt mellan tidningarna. De artiklar vi analyserat från dagspressen, där trovärdigheten traditionellt förväntas vara högre än kvällspressen⁶³, går det att se en ensidighet i de uttalanden som görs i nyhetsartiklarna.

⁶³ Hadenius m.fl. 2008, s.134

7. Diskussion och slutsatser

I detta avslutande kapitel avser vi gå igenom de slutsatser vi kan dra från analysen av Aftonbladets, Dagens Nyheters, Expressens och Svenska Dagbladets nyhetsrapportering kring attentaten i Oslo och på Utøya. Genom de resultat som analysen bringat har vi sammanställt dessa under tre kategorier: ”Breivik: massmördare eller terrorist?”, ”Sverige och Norge som ett ”vi”, och ”Breiviks manifest som källa”. Dessa tre underrubriker är kopplade till våra frågeställningar. Vi kommer även ställa våra slutsatser i kontrast till tidigare forskning som vi redovisat.

7.1 Breivik: massmördare, terrorist eller helt unik?

I samtliga tidningar vi analyserat har vi märkt att man funnit det problematiskt att sätta ett epitet på Breivik som de är konsekventa med. Ibland kallas han terrorist, ibland massmördare och ibland bara gärningsman. Vi tror att det här är en konsekvens av det unika i fallet, men anser ändå att tidningarna genom det här gör sig skyldiga till att skapa en oklar bild av Breivik. De handlingar han utfört: attentat med tydliga politiska motiv, samt det hat, mot bland annat islamisering och kulturmarxism han hävdar sig stå för, borde naturligt kopplas till terrorism. Men frågan är mångfacetterad. Terrorist är, och har länge varit, ett värdeladdat ord. Vi har tidigare nämnt Powells forskning där hon kommit fram till hur ordet terrorism i medierapportering ofta kopplas till ’a culture of fear of Islam’ samt orientalism.⁶⁴ När tidningarna refererar till Breiviks attentat som terrordåd, men samtidigt kallar honom massmördare kan man ana en skevhet i beskrivningen. Nationalencyklopedin förklarar en *massmördare* som någon som mördar minst tre offer vid ett och samma tillfälle eller inom en kort tidsram⁶⁵, vilket rättfärdigar även detta epitet. Men i och med de alla dimensioner som finns i fallet Breivik kan man ana en politisk korrekthet i tidningarnas framställningar av

⁶⁴ A.Powell, 2011, s.105

⁶⁵ Nationalencyklopedin (ne.se) sökord: *massmördare*

honom. I faktumet att han är blond, självuttalad kristen och är uppväxt ur en hög medelklass går det att se problematiken för tidningarna i hur de ska beskriva honom.

I analysen av tidningarnas beskrivningar av Breivik går det att avläsa vissa ytterligare tydliga teman. Det går till en början att observera hur tidningarna är benägna att ta grepp om mannen bakom dåden, Anders Breivik. De vill måla upp en bild av Breiviks motiv och personlighetsdrag, där vissa stereotypa drag av en så kallad sinnessjuk massmördare blir tydliga. Här beskriver man, med värdeladdade ord Breivik som exempelvis *fixerad, njöt, samlad och koncentrerad*. Genom dessa ord skapas bilden av Breivik som en kontrollerad, uträknande individ som inte lämnar något åt slumpen; han får alltså genom tidningarnas beskrivningar representera den generiske sinnessjuka – men kalkylerande - mördare som går att identifiera i populärkulturen, vilket Rasmussen nämner i sin forskning⁶⁶.

När svensk press ger Breivik egenskaper som kontrollerad och uträknande bygger man upp honom som en brottsling som står över de vanliga gärningsmannabeskrivningarna. Inget utrymme ges för att visa på hans gärningar som impulsiva eller slumpmässiga, utan allt beskrivs som en del av en större plan. Det skapas ett motsatsförhållande till den vanliga beskrivningen av det ”oförklarliga våldet” som Lindblom refererar till som en *massmedial common senselösning*, där dåden förankras i ett kollektivt konsensus grundade på starkt moraliskt patos.⁶⁷ Lindblom nämner i sin forskning att det i nyhetsartiklar i svensk press, där man behandlar ”det oförklarliga våldet”, ofta förekommer en *tolkningstudelning*. Begreppet innebär att flera olika expertisgrupper får uttala sig kring ett specifikt dåd och att media genom detta skapar en hierarkisk ordning av motivförklaringar för dådet beroende på vem som uttalar sig om det.⁶⁸ I fallet Breivik har vi noterat just detta; i de artiklar vi analyserat har bland annat terrorexpert, experter inom högerextremism, psykologer och professorer inom statskunskap fått uttala sig. Lindblom drar i sin studie, slutsatsen att rättspsykiatriker, i den här typen av våldsdåd är överrepresenterade.⁶⁹ Nyhetsrapporteringen kring Breiviks dåd skiljer sig dock från

⁶⁶ Rasmussen, 2007, s.102

⁶⁷ Lindblom, 1999, s.69

⁶⁸ Ibid

⁶⁹ Ibid, s.70

de slutsatser Lindblom kommer fram till när andra typer av experter får komma till tals. Detta visar på det unika med Breiviks attentat. De olika komponenter som Breiviks attentat innehåller; den politiska motivbilden, det beräknande tålamodet och den narcissistiska självbilden, blir problematisk för media att förmedla. Med de experter som får uttala sig, med olika typer av epistemologiska förklaringsmodeller till dådet förankrat i sitt kunskapsområde, finns risken att tidningarna skapar en snedvriden bild av Breiviks motiv och gärningsmannaprofil.

7.2 Sverige och Norge som ett ”vi”

Nohrstedt menar att massmedia och populärkulturen i hög grad bidrar till en stegrande rädsla hos invånarna med deras beskrivningar om exempelvis attentat mot samhället, sjukdomar och droger.⁷⁰ Media tenderar att konstruera ett slags skydd för invånarna mot hoten, när de skapar ett ’vi mot dem’-perspektiv i nyhetsrapporteringen kring en händelse. Den gemensamma rädslan bildas alltså av att en situation är iscensatt i en nyhetsrapportering där ’vi’ utsätts för faror orsakade av ’dem’. För att upprätthålla och bevara det trygga samhället måste ’vi’ skydda oss från ’dem’. Genom detta riskerar samhället att bli ett ”hatsamhälle” där vissa grupper blir utsatta och deras ideologier förknippade med hat och ondska.⁷¹ Nohrstedts förklaringsmodell till medias konstruerande av ’vi mot dem’, gör att vi kan dra vissa slutsatser i relation till vår analys. I nyhetsrapporteringen kring Breivik och hans attentat, målar svensk press upp ett vi, som i det här fallet blir nationen Sverige. Dem, representeras här av högerextremister och terrorister. Det vi menar här är att Sverige genom detta blir inplacerade i Norges kontext, vilket ger följder i ’vi’-begreppet. Närheten till Norge – och Breiviks omnämningar av Sverige – gör att svensk press indirekt bildar ett gemensamt ’vi’ där båda länderna ingår, vilket ökar den direkta hotbilden mot nationen Sverige.

När tidningarna kopplar Breiviks dåd, samt de ideologiska övertygelser han representerar till Sverige, ökar man graden av hot mot det svenska samhället. Det finns en dimension av deras nyhetsrapportering som implicit underbyggs av att ett liknande dåd skulle kunna ske i Sverige.

⁷⁰ Nohrstedt, 2010, s.37

⁷¹ Ibid, s.48f.

Tidningarnas huvudsakliga fokus i deras rapportering om attentaten mot Norge blir att beskriva Breivik och hans dåd, samt den skada det orsakat det norska samhället, och ytterligare en del, där tidningarna fokuserar det rådande hotet lika mycket på det svenska samhället. Genom att konstruera detta hot mot nationalstaten Sverige skapar svensk press en närhet till dådet, där man ökar den rådande hotbilden.

Slutsatsen vi drar är alltså att både Sverige och Norge ingår i tidningarnas konstruerande av 'vi', och indirekt utesluter andra länder i Europa. Det framgår i hans manifest att Breivik pekat ut ett flertal länder i Europa som lämpliga mål för liknande attentat. Därför kunde också tidningarna konstruerat en vidare definition av begreppet 'vi'. En tydligare eurocentrisk bild hade varit mer sanningsenlig, där fler länder än Sverige och Norge blir ett 'vi' som behöver skydda sig mot 'dem'. När Sverige och Norge tillsammans bildar det 'vi' som tidningarna beskriver blir konsekvensen att rädslan för att liknande terrorattentat ökar och i förlängningen påbygger det Nohrstedt kallar hotsamhälle.

7.3 Tidningarnas användande av Breiviks manifest som källa

I analysen, kopplat till frågeställningen om grad av spekulering, går det tydligt att identifiera hur samtliga av tidningarna ofta refererar till Breiviks manifest. Genom detta ges Breivik utrymme att tala direkt till läsarna. Som vi skriver under punkten 1.1 är stora delar av det manifest Breivik författat till 40 procent ett plagiat från diverse hemsidor. Bland annat från antimuslimska bloggar samt internetuppslagsverket Wikipedia.

Att Breivik publicerat ett manifest, med egna tankar kring det europolitiska läget samt de dåd han ämnar utföra, skapar vissa premisser för tidningarna. I analysen har vi noterat att samtliga tidningar format några av sina nyheter efter utvalda citat från hans självbiografiska segment i manifestet. I flera av de nyheter vi analyserat går det också att se hur talespersoner ur både polis och rättsväsende är förtegnade kring Breiviks status. Här går det att se, där tidningarna inte nöjer sig med korta svar från auktoriteter, kompletterar sina nyhetsartiklar med citat ur Breiviks manifest. Det här, anser vi, skapar en obalans i nyhetsrapporteringen kring attentaten i Oslo och på Utøya. Att använda Breiviks manifest som källa och sedan dra egna slutsatser från det, sänker

tidningarnas trovärdighet. Det blir en enkel utväg för den svenska pressen att vinkla sina nyhetsartiklar när man har Breiviks egna ord till förfogande. Genom detta skapar man också en tydligare närhet till Breivik. Ett retoriskt grepp, där man dels styrker Breiviks persona och dels skapar onyanserade förklaringsmodeller till de dåd han utfört.

7.3.1 Ensidiga källor

När den svenska pressen skapar nyhetsartiklar kan man i vissa fall ifrågasätta deras källor, samt vilka personer som får uttala sig i artiklarna. I analysen har vi plockat ut, från samtliga tidningar, ett antal exempel på artiklar med bristande trovärdighet. Här tror vi tidningarnas strävan att skapa aktuella och dramatiska nyheter som ligger i grund till, ibland, bristfälliga källor och sanningssägare. Det här går att koppla till vad Nord och Strömbäck skriver i sin forskning. Att tidningarnas tilltagande av spekulationer hänger samman med att journalistiken över tid har förändrats, från en mer beskrivande till en mer tolkande roll i nyhetsbevakningen.⁷²

I vår analys går bland annat att återfinna hur Expressen använder citat från Nick Lowes som hävdar att Breiviks extrema åsikter utvecklades under hans tid i Sverige. Detta är ju så klart svårt att vederlägga med sanning och vi anser att detta uttalande saknar grund. I samma artikel hänvisar man till ett foruminlägg Breivik gjort sedan tidigare där han förklarat att han haft ett uppehälle i Sverige, och där hans förmodade politiska utveckling ägde rum. Här ifrågasätter vi ett forumsinläggs trovärdighet och detta anser vi är ett exempel på hur svensk press söker skapa nya, häpnadsväckande nyheter, även fast man inte förfogar över några trovärdiga grunder till den specifika nyheten. Ett annat exempel hittar vi i Dagens Nyheters användande av en anonym person, som säga vara medlem i organisationen EDL som källa. Denna person får alltså uttala sig kring Breivik och hans tidigare medlemskap i organisationen. Även ifall det den här personen säger visar sig vara sant är vi skeptiska till det faktum att Dagens Nyheter formar artikeln utifrån dessa uttalanden. Det blir problematiskt att vidimera om informationen är sann eller falsk, i och med att källan är anonym. Här tycker vi att det vore lämpligt att komplettera artikeln med andra källor, helst någon med en mer auktoritär status, exempelvis polis, för att ge artikeln mer trovärdighet.

⁷² Strömbäck & Nord, 2002, s.148

Svenska Dagbladet använder, även de, endast en som får uttala sig angående Breiviks dåd kopplat till tidigare våldsdåd. Här anser vi att Svenska Dagbladet skapar en ensidig och onyanserad bild av Breiviks motiv till attentaten mot Norge. Kopplingarna som görs från Lipman mellan Breiviks dåd och tidigare attentat i USA känns långsökta, och här kunde Svenska Dagbladet låta en annan expert uttala sig kring händelserna för att antingen stödja Lipmans uttalanden, eller falsifiera dem, för att stärka nyhetsvärdet i rapporteringen.

I de fyra tidningar som vi analyserat kunde vi inte identifiera några skillnader i hur graden av spekulering skiljer sig mellan tidningarna. Det ligger nära till hands att tro att kvällstidningarna är mer benägna att spekulera i nyhetsrapporteringen för att skapa mer dramatik, än vad morgontidningarna gör.⁷³ Men några sådana mönster anser vi inte vara identifierbara, utan kan snarare konstatera att alla fyra tidningarna använder olika grepp för att dramatisera den specifika nyheten. Sättet man använder källor i nyhetsrapporteringen kopplat till Breiviks dåd skiljer sig dock från den normativa utformningen av en nyhetsartikel. Det faktum att vi analyserat den kritiska nyhetsrapporteringen – en vecka efter dåden - kopplat till Breiviks attentat gör att vissa journalistiska grundfundament förändras. Chouliaraki talar om att mediernas förutsättningar, vid *ecstatic news*, som Breiviks attentat ryms inom, omskapas. Kopplat till Chouliarakis förklaringsmodell har vi iakttagit hur tidningarna i den kritiska nyhetsrapporteringen, i sin jakt på förklaringar till dådet, bedriver en mer spekulativ journalistik. Flera variabler pekar på just detta, men mest tydligt är vilka personer som får komma till tals. Som vi beskrivit tidigare är en del av detta hur man citerar delar ur Breiviks manifest, men också när man låter personer stå som ensamma 'sanningssägare' i en nyhetsartikel. När tidningarna inte kontrasterar de uttalanden som görs, av bland annat Lipman och Lowes, blir artiklarna ensidiga och förklaringsmodellen onyanserad, vilket sänker tidningarnas objektivitet.

⁷³ Strömbäck & Nord, 2002, s.150

Sammanfattning

När Anders Behring Breivik bombade den norska regeringsbyggnaden i Oslo den 22 juli var det ingen som insåg att det bara var upprinnelsen till de värsta attentaten i efterkrigstids-Norge. Ett dygn senare hade Breivik mördat 69 politiskt aktiva ungdomar och vuxna på ön Utøya och i ett 1500 sidor långt manifest proklamerat krig mot islamisering och kulturmarxism i Europa.

Syftet med uppsatsen är att se hur de fyra största svenska tidningarna formar sin nyhetsrapportering kopplat till attentaten i Oslo och på Utøya. De frågeställningar vi utgår från är hur beskrivningen av Breivik ser ut, vilka kopplingar till Sverige som görs, samt hur hög grad spekulativa antaganden som återfinns i nyhetsartiklarna. Med utgångspunkt i den kritiska diskursanalysen blir begrepp som ideologi, diskurs och mikro- och makro- och mikroanalys viktiga. Här har bland annat Foucault, Fairclough och van Dijk varit viktiga referenser för utformningen av den kritiska diskursanalysen.

Tidigare forskning som är central för uppsatsen är Stig-Arne Nohrstedts, som skrivit om journalistikens sätt att skapa nya kulturella mönster, Jonas Lindblom som undersökt journalistikens förklaringsmodeller för våldsdåd, samt Lars Nords och Jesper Strömbäcks forskning kring de journalistiska grundfundamentens förändring vid en händelse av historiska proportioner. Genom analysen har det framgått att de svenska tidningarna som undersökts är benägna att måla upp en tvetydig bild av Breivik, där flera olika förklaringar till hans motivbild presenterats. Det har också visat sig att tidningarna konstruerat en bild av Breivik som faller utanför de normativa beskrivningarna av en mördare eller terrorist. I analysen går det även att identifiera att Norge och Sverige i nyhetsrapporteringen konstrueras som ett 'vi' där båda länder får ingå, vilket skapar en närhet till dådet ur en svensk synvinkel. Graden av spekulat i de artiklar som analyserats har visat sig vara påtaglig, framför allt när man använder Breiviks manifest som källa, men också i andra avseenden där ensidiga förklaringsmodeller för dådet ges – ofta av endast en källa.

Källförteckning

Tryckt material

Bell, Allan (1998). "The Discourse Structure of News Stories" I: Bell, Allan & Garrett, Peter (red.) *Approaches to media discourse* Oxford: Blackwell

Berglez, Peter (2010). "Kritisk diskursanalys" I: Ekström, Mats & Larsson, Larsåke (red.) *Metoder i kommunikationsvetenskap* Lund: Studentlitteratur

Berglez, Peter & Olausson, Ulrika (2008). "Kritisk diskursanalys" I: Ekström, Mats (red.) *Mediernas språk* Malmö: Liber

Bryman, Alan (2002). *Samhällsvetenskapliga metoder* Malmö: Liber ekonomi

Chouliaraki, Lilie (2006). *The spectatorship of suffering* London: SAGE Publications

Dijk, Teun Adrianus van (1988). *News as discourse* Hillsdale, N J: L. Erlbaum Associates

European Police Office (2011). *TE-SAT 2011 – EU Terrorism Situation and Trend Report*

Fairclough, Norman (1995). *Media discourse* London: Edward Arnold

Focault, Michel (1972). *The Archeology of Knowledge* London: Tavistock

Fogde, Marinette. (2010). "Bildanalys" I: Ekström, Mats & Larsson, Larsåke (red.) *Metoder i kommunikationsvetenskap* Lund: Studentlitteratur

Gans, Herbert J. (1979). *Deciding what's news: A study of CBS evening news, NBC nightly news, Newsweek, and Time* New York: Pantheon books

Hadenius, Stig, Weibull, Lennart & Wadbring, Ingela (2009). *Massmedier press, radio och tv i den digitala tidsåldern* Stockholm: Ekerlid

Lindblom, Jonas (1999). *När vetenskapen tystnar: ett socialpsykologiskt studium av massmedias behandling av mordet i Falun, Bjuv och på Stureplan* Diss. Uppsala : Univ.

Nohrstedt, Stig Arne (2010). "Threat society and the media" I: Nohrstedt, Stig Arne (red.) *Communicating risks: towards the threat society* Göteborg: Nordicom

Nord, Lars & Strömbäck, Jesper (2002). *Tio dagar som skakade världen: en studie av mediernas beskrivningar av terrorattackerna i USA och kriget i Afghanistan hösten 2001* Stockholm: Styrelsen för psykologiskt försvar

Palmer, Jerry (2002). "News production: News values" I: Briggs, Adam & Copley, Paul (red.) *The media: an introduction* Harlow: Longman

Powell, Kimberly A (2011). Framing Islam: An Analysis of U.S. Media Coverage of Terrorism Since 9/11 *Communication Studies*, 62:1, 90-112

Rasmussen, Joel (2007). Mental illness and violent crime I: Höijer, Birgitta (red.) *Ideological horizons in media and citizen discourses: theoretical and methodological approaches* Göteborg: Nordicom

Tuchman, Gaye (1978). *Making news: a study in the construction of reality* New York: The Free Press

Winther Jørgensen, Marianne & Phillips, Louise (2000). *Diskursanalys som teori och metod* Lund: Studentlitteratur

Otryckt material

Behring Breivik, Anders (2011). *2083 – An European Declaration of Independence* London

Massmördare, Nationalencyklopedin (ne.se) hämtad 13 maj

Pehrson, Josefine ”Breiviks manifest kopia från nätet” Svenska Dagbladet, publicerad 29 juli 2011, hämtad 8 maj

http://www.svd.se/nyheter/utrikes/breiviks-manifest-kopia-fran-natet_6355600.svd

Terrorism, Nationalencyklopedin (ne.se) hämtad 13 maj

Analysmaterial

Andersson V, Carl m.fl. ”Bodde i Sverige” Expressen, publicerad 29 juli
PDF-kopia återfinns hos uppsatsförfattarna.

Balksjö, Jessica ”Ensam kamp mot förfallet” Svenska Dagbladet, publicerad 24 juli
PDF-kopia återfinns hos uppsatsförfattarna.

Berglund, Josefine ”Drevs av musiken” Aftonbladet, publicerad 29 juli 2011
<http://www.aftonbladet.se/nyheter/terrordadetinorge/article13395492.ab>

Ekelund, Martin & Sandberg, Mattias ”Han är fixerad - vid Sverige” Aftonbladet, publicerad 28 juli
<http://www.aftonbladet.se/nyheter/terrordadetinorge/article13387152.ab>

Forsström, Anders ”Bedöms vara störd – inte sjuk” Dagens Nyheter, publicerad 26 juli
<http://www.dn.se/nyheter/varlden/bedoms-vara-stord--inte-sjuk>

Henzlert, Johan & Sjöholm, Gustav ”Säpo granskar terrorismmanifest” Svenska Dagbladet,

publicerad 25 juli

http://www.svd.se/nyheter/utrikes/sapo-granskar-terrormanifest_6345604.svd

Holmqvist, Anette m.fl. "Systemcell kan finnas i Sverige" Aftonbladet, publicerad 26 juli

<http://www.aftonbladet.se/nyheter/terroradatinorge/article13376836.ab>

Hökerberg, Josefine "Det är ondskan själv här inne" Dagens Nyheter, publicerad 26 juli

PDF-kopia återfinns hos uppsatsförfattarna.

Kärrman, Jens "Hade kontakt med extremister" Dagens Nyheter, publicerad 27 juli

PDF-kopia återfinns hos uppsatsförfattarna.

Pelling, Jon "Attentaten liknar inget annat" Svenska Dagbladet, publicerad 24 juli

http://www.svd.se/nyheter/utrikes/attentaten-liknar-inget-annat_6343784.svd

Siksjö, Daniel & Johansson, Roland "Målen i Sverige" Expressen, publicerad 25 juli

PDF-kopia återfinns hos uppsatsförfattarna.

Syrén Michael "Iskylan i cellen" Expressen, publicerad 29 juli

PDF-kopia återfinns hos uppsatsförfattarna.

Tenfält, Torbjörn "Europeisk polis satsar mot extremistgrupper" Dagens Nyheter, publicerad 25 juli

PDF-kopia återfinns hos uppsatsförfattarna.